

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
Інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи

Пояснювальна записка

до дипломної роботи магістра
на тему:

**«Організація обліку та аналізу розрахунків з дебіторами і
кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»**

Виконав: студент VI курсу,
групи ОА-61м
Спеціальності D1 “Облік і оподаткування”
Гонзур Ілля Сергійович

Керівник к.е.н., доц. Мандрик В.О.

Рецензент к.е.н., доц. Гуль І.Г.
(прізвище та ініціали)

Львів – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи
Освітнього ступеня магістр
Спеціальність D1 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку, фінансів та
готельно-ресторанної справи

«26» 09 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Гонзур Ілля Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Організація обліку та аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

керівник роботи Мандрик Василь Олегович к.е.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «04»09. 2025 р. №С-650.

2. Термін подання студентом роботи 18.12.25 р.

3. Вихідні дані до роботи Установчі документи ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД», наказ про обікову політику, фінансова, статистична, податкова звітність підприємства за 2022-2024рр., облікові реєстри, навчально-методична література, нормативно-правова база.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Розділ 1. Теоретичні засади обліку, аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами. Розділ 2. Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення управління розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» Розділ 3. Аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД». Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Лист 1 Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр. Лист 2 Аналіз стану і структури дебіторської заборгованості на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 роки. Лист 3. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 роки. Лист 4. Аналіз динаміки структури кредиторської заборгованості ДП ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022-2024 роки. Лист 5. Аналіз часу користування кредиторською заборгованістю ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» Лист 6. Аналіз співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
		X	X
X	X	X	X
X	X	X	X
X	X	X	X
X	X	X	X
X	X	X	X

7. Дата видачі завдання 25.09.25 р

Керівник роботи (підпис)

Мандрик В.О.
(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	25.09.2025р.- 29.09.25р.	Виконано
2	Розділ 1. Теоретичні засади обліку, аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами.	30.09.25р.- 20.10.25р.	Виконано
3	Розділ 2. Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення управління розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ "ФУТУРО ТРЕЙД".	21.10.25р.- 21.11.25р.	Виконано
4	РОЗДІЛ 3. Аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ "ФУТУРО ТРЕЙД".	22.11.25р.- 09.12.25р.	Виконано
5	Висновки	10.12.25р.- 18.12.25 р.	Виконано

Студент

 (підпис)

Гонзур І. С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис)

Мандрик В.О.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота виконана на фактографічній інформації, що характеризує виробничо-господарську та природоохоронну діяльність ТОВ “FUTURO TREYD” за 2022 -2024 рр.

Об’єктом дослідження є обліково-звітний і контрольньо-аналітичний процеси на підприємстві. Предмет дослідження – облік та аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами ТОВ “FUTURO TREYD”. Мета дослідження – визначення основних напрямів удосконалення методології й організації обліку та аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами підприємства та виявлення резервів підвищення ефективності їх використання в сучасних умовах ринкової економіки України та умовах євро інтеграційних процесів.

За результатами магістерського дослідження сформульовані шляхи вдосконалення обліку і аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Загальний обсяг роботи – 81ст. Вона складається з вступу, трьох розділів, висновків, 15 рисунків, 31 таблиць, 33 використаних літературних джерел.

Ключові слова: розрахунки з дебіторами і кредиторами, фінансово-господарська діяльність, природоохоронна діяльність, обліково-звітний процес, контрольньо-аналітичний процес, облік, аналіз, аудит.

ANNOTATION

Master’s work is done on the factual information that describes the production and economic, and environmental activities of the TOV “FUTURO TREYD” for 2022 -2024 years.

The research object is accounting and reporting, control and analytical processes at the enterprise. The research subject is the accounting and analysis of settlements with debtors and creditors of the TOV “FUTURO TREYD”. The purpose of diploma work is the determining the main directions of improvement the methodology and organization of accounting and analysis of settlements with debtors and creditors of the enterprise and the detecting the reserves for improving the efficiency of their use in the current conditions of market economy of Ukraine and the conditions of Euro integration processes.

The results of the master's researching formulated ways to improve accounting and analysis of settlements with debtors and creditors.

Total volume of work 81 pages. It consists of an introduction, three chapters, conclusions, 15 pictures, 31 tables, a list of 33 used literary sources.

Keywords: settlements with debtors and creditors, financial and economic activity, environmental activity, accounting and reporting process, control and analytical process, accounting, analysis, audit.

Зміст

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ	7
1.1 Економічна сутність і класифікація розрахунків з дебіторами і кредиторами	7
1.2 Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами	13
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ НА ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»	16
2.1 Фінансово-економічна характеристика ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» та його природоохоронної діяльності	16
2.2 Практичні аспекти ведення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами.....	40
2.3 Пріоритетні напрями удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами	47
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ НА ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»	51
3.1. Методичні прийоми аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами	51
3.2. Оцінка результатів аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами	54
3.3. Напрями оптимізації аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»	70
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасної економіки питання обліку розрахунків із дебіторами та кредиторами має надзвичайно важливе значення для будь-якого підприємства. Саме від правильності ведення цих розрахунків залежить фінансова стійкість, ліквідність і стабільність діяльності суб'єкта господарювання. Своєчасне та достовірне відображення дебіторської заборгованості дозволяє контролювати повернення коштів, уникати фінансових втрат і підтримувати ділову репутацію підприємства.

Актуальність дослідження також зумовлена постійними змінами у законодавстві, що регулює фінансово-господарські операції, та необхідністю адаптації підприємств до сучасних вимог міжнародних стандартів обліку. Крім того, у складних умовах воєнного часу та економічної нестабільності особливо важливо забезпечити ефективне управління борговими зобов'язаннями, щоб зберегти платоспроможність і конкурентоспроможність бізнесу.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є дослідження методологічних засад і напрямів удосконалення системи обліку та аналізу розрахунків із боржниками, а також визначення резервів підвищення ефективності їх управління в сучасних ринкових умовах.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити теоретико-методологічні основи обліку розрахунків із боржниками, їх економічну сутність, роль і нормативно-правове регулювання;
- оцінити фінансовий стан та організаційно-економічні особливості діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»;
- проаналізувати діючу систему обліку розрахунків із боржниками на ТОВ;
- визначити основні проблеми та недоліки організації обліку;
- запропонувати напрями вдосконалення облікових процедур та аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю;

– сформулювати рекомендації щодо підвищення результативності аналізу розрахунків із боржниками.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є діяльність ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД», пов'язана з організацією та веденням обліку розрахунків із дебіторами. Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та практичні аспекти побудови бухгалтерського обліку та проведення аналітичної оцінки розрахунків із боржниками.

Методи дослідження Під час виконання дипломного дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: індукції та дедукції – для узагальнення теоретичних положень; аналізу й синтезу – для оцінювання стану облікових процесів; системного та діалектичного підходів – для розкриття взаємозв'язку облікових і аналітичних елементів; порівняння, групування, табличного та графічного методів – для виявлення динаміки та структури дебіторської заборгованості; методів рядів динаміки та середніх величин – для аналізу тенденцій розвитку підприємства.

Джерела інформації. Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань бухгалтерського обліку, аналізу та управління дебіторською заборгованістю, чинні нормативно-правові акти України, що регламентують ведення обліку та складання фінансової звітності, а також спеціальна фахова література, публікації в періодичних виданнях і матеріали офіційних електронних ресурсів. Практичну основу роботи становлять дані фінансової звітності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД», на основі яких проведено аналіз стану розрахунків із дебіторами та розроблено рекомендації щодо їх оптимізації.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані для вдосконалення облікової політики та підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю на підприємствах торгівельного профілю. Запропоновані рекомендації сприятимуть зміцненню фінансової дисципліни, підвищенню платоспроможності підприємств та забезпеченню їх стабільного економічного розвитку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ

1.1 Економічна сутність і класифікація розрахунків з дебіторами і кредиторами

Ефективна система розрахунків з дебіторами і кредиторами є важливою складовою фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства. Вона безпосередньо впливає на рівень ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та оборотність капіталу.

Дебіторська та кредиторська заборгованості відображають економічні взаємовідносини підприємства з контрагентами, які виникають у процесі реалізації продукції, придбання товарно-матеріальних цінностей, надання або отримання послуг, виконання фінансових операцій тощо.

Дебіторська заборгованість – це сукупність вимог підприємства до інших суб'єктів господарювання, працівників, фізичних осіб або держави щодо отримання грошових коштів, товарів чи послуг у майбутньому. Вона є частиною оборотних активів, що тимчасово вилучені з обігу. Зростання дебіторської заборгованості свідчить про відволікання ресурсів, тоді як її зниження – про прискорення обороту капіталу.

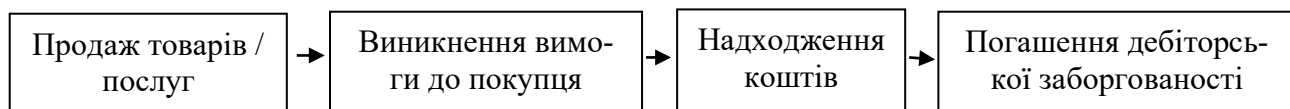

Рисунок 1.1. Економічна сутність дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість може бути нормальною (поточною), що виникає в межах звичайного циклу діяльності, або простроченою, яка не погашена у встановлений термін. Прострочена заборгованість несе ризик неплатежів і вимагає створення резерву сумнівних боргів.

Кредиторська заборгованість – це зобов'язання підприємства перед постачальниками, бюджетом, працівниками, банками чи іншими особами, що виникає внаслідок придбання товарів, отримання послуг або авансів. Кредиторсь-

ка заборгованість входить до складу поточних зобов'язань підприємства і відображає тимчасово залучені кошти, що використовуються у господарському обороті без сплати відсотків.

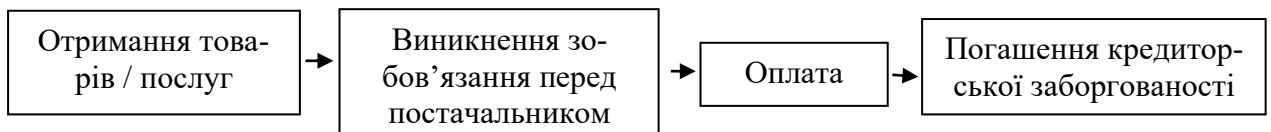

Рисунок 1.2. Економічна сутність кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість може розглядатися як додаткове джерело фінансування оборотних активів, проте її надмірне накопичення призводить до втрати ділової репутації, штрафних санкцій і фінансової нестійкості.

Для ефективного управління заборгованостями доцільно здійснювати їх класифікацію за різними ознаками (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Класифікація розрахунків з дебіторами і кредиторами

Ознака класифікації	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
За економічним змістом	Торгова (за товари, роботи, послуги), неторгова (за авансами, підзвітними сумами)	Торгова (постачальники, підрядники), неторгова (податки, зарплата, кредити)
За строком погашення	Поточна (до 1 року), довгострокова (понад 1 рік)	Поточна, довгострокова
За суб'єктами виникнення	Покупці, підзвітні особи, бюджет, інші дебітори	Постачальники, бюджет, банки, інші кредитори
За ступенем реальності стягнення	Реальна, сумнівна, безнадійна	Реальна, умовна (спірна)
За валютами розрахунків	У національній, іноземній валюті	У національній, іноземній валюті

Раціональне співвідношення між цими двома видами заборгованостей є важливим індикатором фінансової стабільності підприємства. Оптимальним вважається стан, коли дебіторська заборгованість перевищує кредиторську не

більш як на 10–15%, що свідчить про рівновагу між вимогами і зобов'язаннями підприємства.

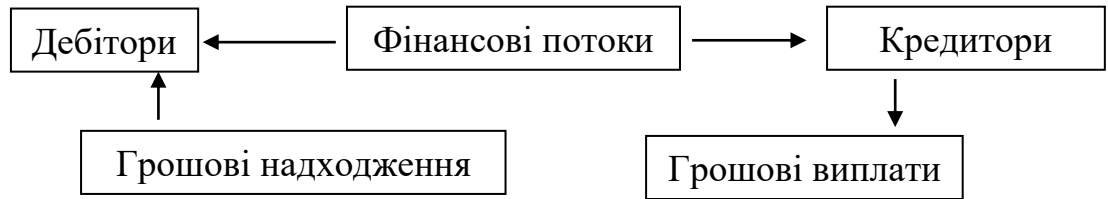

Рисунок 1.3. Взаємозв'язок дебіторської та кредиторської заборгованості

Таблиця 1.2

Інтерпретація поняття «дебіторська заборгованість» у різних джерелах

№	Джерело	Тлумачення поняття «дебіторська заборгованість»
1	П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (п. 4)	Сума заборгованості дебіторів перед підприємством на певну дату, що підлягає отриманню в майбутньому.
2	П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» (п. 4)	Заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу активів, виконання робіт або послуг безпосередньо боржникові, яка не призначена для перепродажу.
3	МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (п. 9)	Фінансовий актив із фіксованими або визначеними платежами, який не має котирування на активному ринку.
4	Лень В., Гливенко В. [23]	Заборгованість, що відображає неспроможність контрагента виконати свої грошові зобов'язання перед підприємством після настання строку оплати.
5	Лишиленко О. [25]	Матеріальні ресурси або грошові кошти, тимчасово вилучені з обороту підприємства через несвоєчасні розрахунки контрагентів.
6	Лобода Н. О. [26]	Важлива складова кредитної політики підприємства, яка впливає на оцінку ефективності його господарської діяльності.
7	Скоробогатова Н. Є. [30]	Система боргових прав підприємства щодо отримання оплати від покупців чи інших контрагентів.
8	Шаповалова А. П., Августова О. О. [33]	Фінансовий актив, що виникає у результаті договірних відносин і надає підприємству право отримувати грошові кошти або інші фінансові ресурси від боржника.

Як видно з наведених визначень, сутність дебіторської заборгованості в економічній літературі трактується по-різному – від бухгалтерського тлумачення як активу до економічного розуміння як форми тимчасового відволікання

ресурсів. Водночас усі автори підкреслюють її зв'язок із грошовими потоками, ризиками неплатежів та необхідністю ефективного управління.

Формування дебіторської заборгованості на підприємстві ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» є об'єктивним процесом, що виникає внаслідок здійснення господарських операцій із партнерами та наявності певних ризиків під час взаєморозрахунків. Ризик у цьому контексті відображає ймовірність виникнення фінансових утрат у результаті несвоєчасного або неповного виконання платіжних зобов'язань контрагентами. Найсуттєвішим видом ризику є ризик непогашення дебіторської заборгованості, який може бути зумовлений кількома чинниками. По-перше, це невідповідність якості чи кількості поставленої продукції очікуванням покупця, що може спричинити затримку платежів або відмову від оплати. По-друге, можлива неспівмірність грошових потоків між підприємством і його контрагентами, коли строки надходжень і виплат не узгоджені. По-третє, затримка платежів може виникати через нестачу оборотних коштів у покупців, що призводить до накопичення прострочених боргів.

У процесі господарської діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» також формує кредиторську заборгованість, оскільки підприємство постійно взаємодіє з постачальниками сировини, матеріалів, палива, устаткування, а також організаціями, що виконують послуги виробничого чи логістичного характеру. Така заборгованість є складовою залучених фінансових ресурсів і відображає тимчасове користування позиковими коштами. Кредиторська заборгованість відіграє подвійну роль: з одного боку, вона забезпечує гнучкість фінансових потоків підприємства, а з іншого – створює ризики зниження його платоспроможності у разі перевищення допустимих обсягів боргів.

Попри те, що поняття кредиторської заборгованості широко досліджене в економічній літературі, єдиного підходу до її тлумачення досі не існує. У різних наукових джерелах вона розглядається як форма короткострокового фінансування, як індикатор фінансової стійкості або як складова системи управління оборотним капіталом. Для ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» важливо забезпечити оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, що

дасть змогу підтримувати стабільність розрахунків, ліквідність і ефективність фінансових операцій.

У таблиці 1.3 систематизовано основні підходи до визначення поняття «кредиторська заборгованість», що існують у науковій літературі.

Таблиця 1.3

Основні підходи до визначення поняття «кредиторська заборгованість»

№	Джерело	Тлумачення поняття “кредиторська заборгованість”
1	Бруханський Р. Ф. [16]	Грошові кошти, тимчасово залучені підприємством і підлягаючі поверненню юридичним або фізичним особам, у яких вони були позичені чи яким не здійснено оплату.
2	Верига Ю. А. [18]	Суми, нараховані постачальникам і підрядникам за отримані товари, виконані роботи чи надані послуги в кредит.
3	Голуб Н. О., Кучеркова С. О. [19]	Заборгованість підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами, що виникла внаслідок попередніх господарських операцій, оцінена у грошовому виразі та підлягає погашенню у визначений строк.
4	Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. [22]	Тимчасово залучені в господарську діяльність активи, отримані підприємством безоплатно від інших суб'єктів господарювання до моменту їх повернення.
5	Плиса В. Й., Плиса З. П. [28]	Тимчасово використані підприємством грошові кошти, які мають бути повернуті кредиторам – юридичним або фізичним особам.
6	Ткаченко Н. [31]	Частина майна організації, що перебуває у її користуванні, але належить кредиторам. Вона відображає боргові зобов'язання підприємства перед третіми особами й фактично є чужими коштами, тимчасово залученими у господарський оборот.
7	Шаповалова А. П., Августова О. О. [33]	Поточні зобов'язання підприємства, які виникають у процесі господарської діяльності та відображають борги перед контрагентами з комерційних операцій і розрахунків, що підлягають оплаті.

Порівняльний аналіз підходів свідчить, що всі автори розглядають дебіторську заборгованість як форму тимчасового вилучення коштів із обороту підприємства, а кредиторську – як джерело короткострокового фінансування діяльності. Спільним у визначеннях є визнання їх взаємозалежними елементами розрахункових відносин між суб'єктами господарювання. Відмінності полягають у трактуванні їх ролі: одні науковці акцентують увагу на ризиках і ліквід-

ності, інші – на фінансових можливостях та управлінському потенціалі цих заборгованостей.

На підприємстві ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості є природним наслідком здійснення господарських операцій у сфері постачання, реалізації товарів і взаєморозрахунків із партнерами. Формування цих заборгованостей відображає як фінансовий стан підприємства, так і рівень платіжної дисципліни його контрагентів. Основними причинами їх виникнення можна вважати такі фактори:

- розрив між обсягом грошових коштів в обігу та вартістю реалізованої продукції, що призводить до тимчасового дефіциту ліквідних ресурсів;
- незадовільна платіжна дисципліна покупців або затримки розрахунків з боку клієнтів, що негативно впливають на обіговість коштів;
- погіршення фінансового стану контрагентів або відсутність у них необхідних коштів для своєчасної оплати;
- зловживання умовами відстрочки платежу, коли партнери умисно затримують оплату, використовуючи ресурси підприємства як безкоштовне кредитування;
- зниження рівня інвестиційної активності та скорочення резервів грошових коштів на рахунках підприємства;
- підвищення відсоткових ставок за кредитами та обмежений доступ до довгострокового фінансування, що ускладнює підтримку стабільного грошового потоку;
- перенаправлення фінансових ресурсів на валютні операції або інші спекулятивні цілі, що призводить до нестачі коштів для поточних розрахунків;
- недостатня розвиненість факторингових послуг, які могли б зменшити обсяги дебіторської заборгованості;
- неефективна політика управління дебіторською заборгованістю, що не враховує кредитоспроможність клієнтів;
- низька якість аналітичної оцінки стану розрахунків з контрагентами, через що підприємство не завжди своєчасно виявляє ризики неплатежів.

ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у своїй діяльності прагне мінімізувати рівень як дебіторської, так і кредиторської заборгованості, оскільки їх надмірне накопичення може призвести до погіршення фінансової стійкості, зниження ліквідності та навіть до загрози визнання підприємства неплатоспроможним. Для цього застосовуються заходи фінансового контролю – систематичний моніторинг термінів оплат, оцінка надійності клієнтів, укладання договорів із чітко визначеними строками платежів, а також використання інструментів факторингу та взаємозаліку.

1.2 Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами

Питання здійснення розрахунків із боржниками в Україні детально врегульовано на законодавчому рівні. Цю сферу контролюють закони, постанови Кабінету Міністрів, а також нормативні акти міністерств, відомств, Державної фіскальної служби та Національного банку. Оскільки дебіторська заборгованість є активом ТОВ та безпосередньо впливає на оцінку його фінансового стану, ефективне управління нею є пріоритетним завданням. Ієрархію нормативно-правового регулювання обліку розрахунків з боржниками представлено на рис.

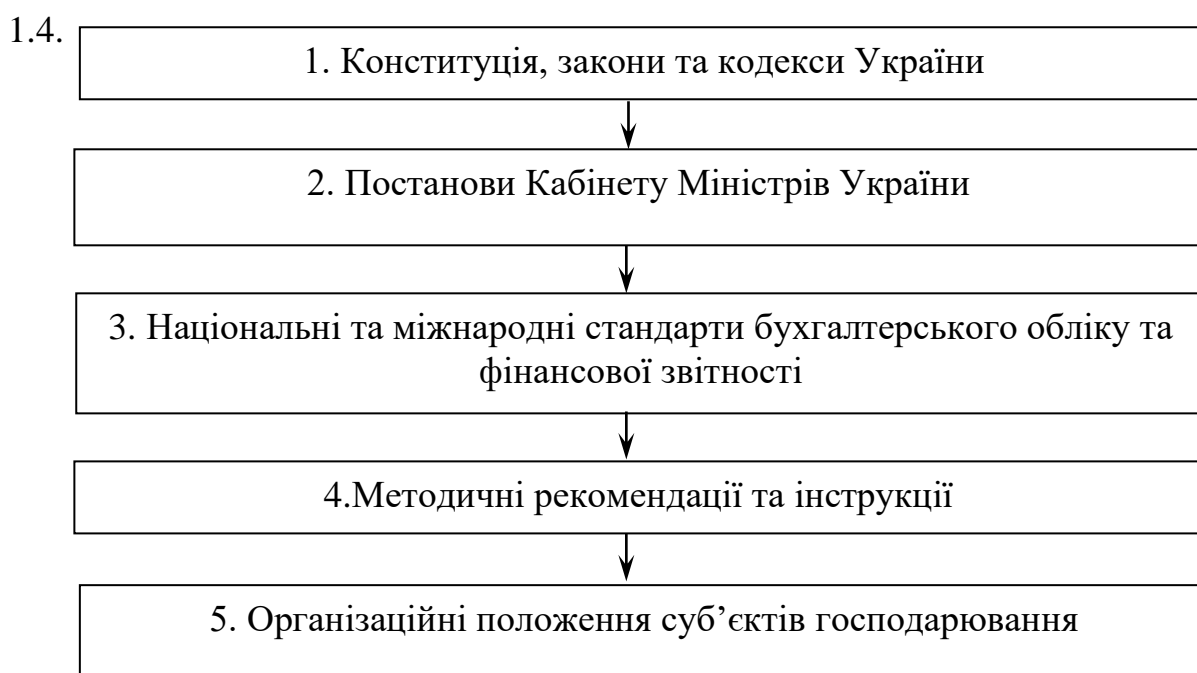

Рис. 1.4. Рівні правового регулювання обліку розрахунків із дебіторами та кредиторами

Найвищу юридичну силу мають документи першого рівня – Конституція України, закони та кодекси, які мають пріоритет при вирішенні будь-яких спірних питань.

На другому рівні розташовані нормативні документи, що визначають методичні основи організації обліку.

Детальний перелік нормативної бази, яка регламентує організацію та методологію обліку розрахунків із дебіторами та кредиторами, наведено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Нормативно-правові документи, що регламентують облік дебіторської та кредиторської заборгованості

№	Назва нормативного документа	Коротка характеристика змісту документа
1	Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI	Містить визначення понять <i>безнадійна дебіторська заборгованість</i> і <i>сумнівна заборгованість</i> , регламентує порядок їх списання, оподаткування та відображення у фінансовому обліку. Визначає особливості формування резервів під знецінення дебіторської заборгованості для банків та небанківських фінансових установ.
2	Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16.07.1999 р.	Визначає основні засади організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Містить принципи формування облікової політики, вимоги до первинних документів, облікових реєстрів і фінансової звітності підприємства, у тому числі щодо відображення дебіторської та кредиторської заборгованості.
3	Закон України “Про захист прав споживачів” від 12.05.1991 р. № 1023-XII	Регулює взаємовідносини між споживачами, виробниками, виконавцями та продавцями, незалежно від форми власності. Забезпечує правові гарантії виконання зобов'язань, що впливають на формування дебіторської та кредиторської заборгованості в торговельно-господарських операціях.
4	Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14.05.1992 р. № 2343-XII	Визначає правовий механізм врегулювання неплатоспроможності підприємств, порядок задоволення вимог кредиторів і можливість укладання мирової угоди між боржником і кредиторами з метою відстрочення, розстрочення або списання боргів.
5	П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” (Наказ МФУ № 237 від 08.10.1999 р.)	Встановлює методологічні засади формування інформації про дебіторську заборгованість у бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності. Регламентує порядок оцінки, визнання, класифікації та створення резервів сумнівних боргів.

Продовження таблиці 1.4

6	П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” (Наказ МФУ № 559 від 30.11.2001 р.)	Визначає порядок обліку фінансових активів і зобов’язань, у тому числі дебіторської та кредиторської заборгованості, як елементів фінансових інструментів. Описує умови визнання безумовних прав вимоги та зобов’язань, що виникають з господарських договорів.
7	П(С)БО 16 “Витрати” (Наказ МФУ № 318 від 31.12.1999 р.)	Передбачає, що сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів включаються до складу інших операційних витрат підприємства. Також визначає порядок їх відображення у фінансовій звітності.
8	П(С)БО 15 “Дохід” (Наказ МФУ № 290 від 29.11.1999 р.)	Регламентує умови визнання доходів від реалізації продукції, товарів і послуг. Уточнює, що дохід не коригується на суму сумнівної або безнадійної дебіторської заборгованості, оскільки такі суми визнаються витратами підприємства.
9	П(С)БО 11 “Зобов’язання” (Наказ МФУ № 20 від 31.01.2000 р.)	Визначає методологічні принципи формування інформації про зобов’язання у бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності. У документі наведено класифікацію зобов’язань на довгострокові, поточні, забезпечення та непередбачені. До поточних зобов’язань відносяться: короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями, короткострокові векселі, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, розрахунки з бюджетом, із заробітної плати, зі страхування, з учасниками та інші поточні зобов’язання.
10	Положення про інвентаризацію активів і зобов’язань (затверджене наказом МФУ від 02.09.2014 р. № 879)	Регламентує порядок проведення інвентаризації активів і зобов’язань. Встановлює, що кредитори мають надавати виписки з аналітичних рахунків для підтвердження реальності заборгованості перед підприємством. Дебітори, у свою чергу, повинні підтвердити суму заборгованості або подати заперечення, що сприяє достовірному відображенню стану розрахунків у фінансовій звітності.
12	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій (Наказ МФУ №291 від 30.11.99 р.)	Визначає порядок використання рахунків для відображення господарських операцій. У документі встановлено призначення рахунків, зокрема: №36 – «Розрахунки з покупцями і замовниками», №63 – «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками», №64 – «Розрахунки за податками та платежами», №65 – «Розрахунки за страхуванням». Також наведено приклади господарських операцій і відповідну кореспонденцію рахунків, що забезпечує єдність методологічних підходів до ведення бухгалтерського обліку.

У міжнародній практиці, на відміну від національних стандартів бухгалтерського обліку, не існує єдиного міжнародного стандарту, який би комплексно регламентував порядок ведення обліку дебіторської заборгованості. Питання її визнання, оцінювання та відображення у фінансовій звітності розкриваються в окремих міжнародних стандартах, зокрема в МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» і МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

МСБО 32 трактує дебіторську заборгованість як фінансовий актив, тобто як право підприємства отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншої сторони згідно з умовами договору. Це означає, що дебіторська заборгованість розглядається як елемент розрахунків та як частина фінансових інструментів, що впливають на ліквідність і фінансову стійкість підприємства.

МСБО 39, у свою чергу, регламентує процедури визнання, класифікації та оцінювання дебіторської заборгованості. У ньому зазначається, що такі активи мають визнаватися тоді, коли існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод, а їхня вартість може бути достовірно визначена. Цей стандарт також визначає принципи створення резервів під сумнівну заборгованість та порядок списання безнадійних боргів, що є важливим аспектом управління фінансовими ризиками.

МСБО 1 регулює питання подання дебіторської заборгованості у складі фінансової звітності – зокрема, її структурування у балансі та розкриття додаткової інформації у примітках до звітності. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації для інвесторів і користувачів звітності.

Таким чином, міжнародна система не має окремого стандарту для обліку дебіторської заборгованості, але її регулювання здійснюється через комплекс взаємопов'язаних норм, що охоплюють питання визнання, оцінки, подання і розкриття інформації про такі активи у фінансовій звітності підприємства.

Висновки до розділу 1

1. Розрахунки з дебіторами і кредиторами становлять систему економічних відносин, що забезпечують безперервність кругообігу капіталу підприємства. Їх ефективне управління полягає у підтриманні оптимального рівня заборгованостей, прискоренні оборотності коштів, мінімізації прострочених боргів і забезпеченні платоспроможності підприємства. Раціональна політика у сфері розрахунків сприяє зміцненню фінансової стійкості та покращенню ділової репутації суб'єкта господарювання.

2. У процесі опрацювання наукової літератури з питань дебіторської та кредиторської заборгованості було встановлено, що дослідники по-різному підходять до їх класифікації та трактування. Проаналізувавши наявні підходи, було сформовано узагальнену класифікацію, яка враховує специфіку діяльності підприємств, зокрема таких як ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД».

3. Вивчення літературних джерел і нормативно-правових актів показало наявність значних розбіжностей у визначеннях понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». Узагальнивши різні підходи, ми пропонуємо власне трактування: дебіторська заборгованість – це сума грошових коштів, що належать ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» від покупців або замовників за поставлену продукцію чи надані послуги; кредиторська заборгованість – це сума зобов'язань підприємства перед іншими суб'єктами господарювання, яка виникла в результаті здійснених господарських операцій і підлягає погашенню у встановлені терміни.

4. У ході аналізу чинного законодавства встановлено, що окремі нормативно-правові акти містять суперечності у трактуванні сутності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Водночас потребує уточнення П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», де доцільно чітко розмежувати поняття довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованості, оскільки вони обліковуються на різних рахунках бухгалтерського обліку. Це сприятиме підвищенню точності фінансової звітності та забезпечить єдність методологічних підходів до обліку заборгованостей на підприємствах України.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ НА ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

2.1 Фінансово-економічна характеристика ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» та його природоохоронної діяльності

ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» – це сучасне багатопрофільне підприємство, яке поєднує в собі виробничу, торговельну та сервісну діяльність. Компанія активно розвиває напрямки харчової промисловості, оренди майна та транспортних засобів, а також послуг у сфері бізнес-консалтингу.

Завдяки гнучкій структурі та диверсифікації видів діяльності, підприємство демонструє стійкість до ринкових коливань і прагне до інноваційного розвитку у своїй галузі.

Повне найменування: Товариство з обмеженою відповідальністю «ФУТУРО ТРЕЙД». Скорочена назва: ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД». Код ЄДРПОУ: 43263235. Дата реєстрації: 02 жовтня 2019 року. Керівник: Фургала Тарас Богданович. Статутний капітал: 75 000,00 грн. Юридична адреса: Україна, 81118, Львівська обл., Пустомитівський р-н, с. Ставчани, вул. Шевченка, буд. 9

Основним напрямком діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» є роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (КВЕД 47.11).

Підприємство має широкий спектр діяльності, який включає: Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами (46.39); Діяльність у сфері громадського харчування – виробництво готових страв, робота ресторанів, постачання харчової продукції (56.10, 56.29, 56.30); Виробництво харчових продуктів, зокрема хлібобулочних та кондитерських виробів (10.71, 10.85, 10.89); Оренда транспортних засобів, техніки та нерухомості (77.11–77.39, 68.20); Консалтингові та бухгалтерські послуги (69.20); Рекламна діяльність і дослідження ринку (73.11, 73.20).

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз Звіту про фінансовий стан ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за аналізований період.

Показники	Код рядка	Сума (тис. грн.) станом на кінець року			Відх.2024 – 2022 (+,-)	
		2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абс. відх.	Відн.,%
Актив	X	X	X	X	X	X
I. Необоротні активи	X	X	X	X	X	X
Незавершені кап. інвест.	1005	–	–	–	–	–
Основні засоби (ОЗ)	1010	17	13	1015	998,0	5970,6%
Усього за розділом I	1095	17	13	1015	998,0	5970,6%
II. Оборотні активи	X	X	X	X	X	X
Запаси	1100	3103,0	30986,0	25309	22206,0	815,6%
- вироб. запаси	1101	3	26	33	30,0	1100,0%
- незавер. виробництво	1102	–	–	–	–	–
- гот. продукція	1103	–	–	–	–	–
- товари	1104	3100	30960	25276	22176,0	815,4%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари	1125	32	5192	–	–	–
Друга поточна заборгованість	1155	510	35634	23502	22992,0	4608,2%
Гроші та їх еквіваленти	1165	359	4087	2689	2330,0	749,0%
- готівка	1166	338	2141	1100	762,0	325,4%
- рахунки в банках	1167	11	95	–	–	–
Витрати майбутніх періодів	1170	14	78	52	38,0	371,4%
Інші оборотні активи	1190	169	2331	713	544,0	421,9%
Усього за розділом II	1195	4192	78308	52265	48073,0	1246,8%
Баланс	1300	4209	78321	53280	49071,0	1265,9%
Пасив	X	X	X	X	X	X
I. Власний капітал	X	X	X	X	X	X
Зареєстр. капітал	1400	75,0	75,0	75,0	0,0	100,0%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1410	83	994	(7128)	-7211,0	-8588,0%
Всього за розділом I	1495	158	1069	(7053)	-7211,0	-4463,9%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	X	X	X	X	X	X
Короткострокові позики банків	1600	–	4494	7256	7256	–
Поточна кредиторська заборгованість за:	X	X	X	X	X	X
товари, роботи, послуги	1615	3762	57778	32279	28517,0	858,0%
розрах. з бюджетом	1620	46	810	896	850,0	1947,8%
в тому числі з податку на прибуток	1621	11	206	–	–	–
розрах. зі страхування	1625	3	312	444	441,0	14800,0%
розрах. з оплати праці	1630	13	527	465	452,0	3576,9%
Поточні забезпечення	1660	–	–	–	–	–
Інші поточні зобов'язання	1690	227	13331	18078	17851,0	7963,9%
Усього за розділом III	1695	4051	77252	60333	56282,0	1489,3%
Баланс	1900	4209	78321	53280	49071,0	1265,9%

Проведений горизонтальний аналіз форми №1 у таблиці 2.1 свідчить, що за аналізований період активи ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» демонструють тенденцію стрімкого зростання. Якщо станом на кінець 2022 року загальна сума активів становила 4209 тис. грн, то у 2023 році вона збільшилась майже у 18,6 рази – до 78 321 тис. грн, а у 2024 році відбулося часткове скорочення до 53 280 тис. грн. Таким чином, за три роки приріст активів склав +49 071 тис. грн, або +1265,9%, що свідчить про суттєве розширення господарської діяльності підприємства, активне використання фінансових ресурсів та збільшення оборотного капіталу.

Необоротні активи на підприємстві представлені виключно основними засобами, обсяг яких у 2022 році складав 17 тис. грн, у 2023 році – 13 тис. грн, а у 2024 році зріс до 1 015 тис. грн. Абсолютне зростання становить 998 тис. грн, або 5970,6%. Таке значне збільшення вартості основних засобів може бути зумовлене оновленням або придбанням нового обладнання, транспортних засобів, офісної техніки, модернізацією матеріально-технічної бази, розширенням виробничих чи складських потужностей.

Оборотні активи протягом періоду суттєво збільшилися – з 4192 тис. грн у 2022 р. до 78 308 тис. грн у 2023 р., із подальшим зниженням до 52 265 тис. грн у 2024 р. Абсолютне відхилення – +48 073 тис. грн, або +1246,8%.

Обсяг запасів зріс із 3103 тис. грн до 25 309 тис. грн, що становить приріст +22 206 тис. грн (+815,6%). Переважну частку займають товари (25276 тис. грн у 2024 р.), що відповідає профілю діяльності підприємства – роздрібна й оптова торгівля продуктами харчування. Зростання товарних запасів може свідчити про: збільшення масштабів торговельних операцій; формування значних залишків на складах; розширення асортименту продукції.

Дебіторська заборгованість у 2023 році становила 5192 тис. грн, однак у 2024 році дані відсутні. Це може свідчити про: погашення боргів контрагентами; зміну облікової політики; або перекласифікацію заборгованості до інших статей.

Власний капітал у 2022–2024 рр. зазнав суттєвих змін: у 2022 році – 158 тис. грн; у 2023 році – 1069 тис. грн; у 2024 році – (7053) тис. грн, тобто від’ємне значення (збиток). Абсолютне відхилення становить –7211 тис. грн, або –4463,9%. Причина – формування значного непокритого збитку, що у 2024 році досяг –7128 тис. грн. Це свідчить про погіршення фінансових результатів діяльності, можливо, через збільшення витрат, зниження прибутковості чи труднощі зі збутом продукції.

Поточні зобов’язання зросли з 4051 тис. грн у 2022 році до 60 333 тис. грн у 2024 році, тобто на 56 282 тис. грн (1489,3%). Підприємство почало активно використовувати банківські позики: у 2022 році – 0 грн, у 2023 р. – 4494 тис. грн, у 2024 р. – 7256 тис. грн. Це може свідчити про потребу у фінансуванні зростаючих оборотів або покриття касових розривів.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги а саме її збільшення з 3762 тис. грн до 32 279 тис. грн (+28 517 тис. грн, +858%) свідчить про значну залежність від постачальників і контрагентів. Ймовірно, підприємство активно використовує відстрочку платежів як інструмент фінансування обігових коштів.

Заборгованість перед бюджетом зросла з 46 тис. грн до 896 тис. грн (+850 тис. грн, +1947,8%), а зі страхування – з 3 тис. грн до 444 тис. грн (+14800%). Такі зміни можуть свідчити про збільшення нарахувань податків і зборів у зв’язку з розширенням обсягів діяльності.

Заборгованість із заробітної плати зросла з 13 тис. грн до 465 тис. грн (+452 тис. грн, +3576,9%), що може бути результатом зростання чисельності персоналу або затримок у виплатах.

Інші поточні зобов’язання збільшилися з 227 тис. грн до 18 078 тис. грн (+17 851 тис. грн, +7963,9%), що свідчить про появу нових короткострокових зобов’язань або кредиторів.

Таблиця 2.2

Вертикальний аналіз Звіту про фінансовий стан ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за аналізований період

Показники	Код рядка	Сума (тис. грн.) станом на кінець року			Структура, %		Відх. по структурі, п.п.
		2022 р.	2023 р.	2024 р.	2022 р.	2024 р.	
Актив	X	X	X	X	X	X	X
I. Необоротні активи	X	X	X	X	X	X	X
Незавершені кап. інвест.	1005	–	–	–	–	–	–
Основні засоби (ОЗ)	1010	17	13	1015	0,4%	1,9%	1,5%
Усього за розділом I	1095	17	13	1015	0,4%	1,9%	1,5%
II. Оборотні активи	X	X	X	X	X	X	X
Запаси	1100	3103,0	30986,0	25309	73,7%	47,5%	-26,2%
- вироб. запаси	1101	3	26	33	0,1%	0,1%	0,0%
- незавер. виробництво	1102	–	–	–	–	–	–
- гот. продукція	1103	–	–	–	–	–	–
- товари	1104	3100	30960	25276	73,7%	47,4%	-26,2%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари	1125	32	5192	–	0,8%	–	–
Друга поточна заборгованість	1155	510	35634	23502	12,1%	44,1%	32,0%
Гроші та їх еквіваленти	1165	359	4087	2689	8,5%	5,0%	-3,5%
- готівка	1166	338	2141	1100	8,0%	2,1%	-6,0%
- рахунки в банках	1167	11	95	–	0,3%	–	–
Витрати майбутніх періодів	1170	14	78	52	0,3%	0,1%	-0,2%
Інші оборотні активи	1190	169	2331	713	4,0%	1,3%	-2,7%
Усього за розділом II	1195	4192	78308	52265	99,6%	98,1%	-1,5%
Баланс	1300	4209	78321	53280	100,0%	100,0%	0,0
Пасив	X	X	X	X	X	X	X
I. Власний капітал	X	X	X	X	X	X	X
Зареєстр. капітал	1400	75,0	75,0	75,0	1,8%	0,1%	-1,6%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1410	83	994	(7128)	2,0%	-13,4%	-15,4%
Всього за розділом I	1495	158	1069	(7053)	3,8%	-13,2%	-17,0%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	X	X	X	X	X	X	X
Короткострокові позики банків	1600	–	4494	7256	–	13,6%	13,6%
Поточна кредиторська заборгованість за:	X	X	X	X	X	X	X
товари, роботи, послуги	1615	3762	57778	32279	89,4%	60,6%	-28,8%
розрах. з бюджетом	1620	46	810	896	1,1%	1,7%	0,6%
в тому числі з податку на прибуток	1621	11	206	–	0,3%	–	–
розрах. зі страхування	1625	3	312	444	0,1%	0,8%	0,8%
розрах. з оплати праці	1630	13	527	465	0,3%	0,9%	0,6%
Поточні забезпечення	1660	–	–	–	–	–	–
Інші поточні зобов'язання	1690	227	13331	18078	5,4%	33,9%	28,5%
Усього за розділом III	1695	4051	77252	60333	96,2%	113,2%	17,0%
Баланс	1900	4209	78321	53280	100,0%	100,0%	–

У таблиці 2.2 було проведено горизонтальний аналіз Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) за аналізований період у ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД».

Вертикальний аналіз показує, як змінилася структура активів і пасивів підприємства упродовж аналізованого періоду. У 2022 році структура активів була майже повністю представлена оборотними активами (99,6%), тоді як необоротні активи становили лише 0,4%. У 2024 році ситуація майже не змінилася – оборотні активи 98,1%, необоротні – 1,9%, тобто підприємство залишається високоліквідним, але короткостроково орієнтованим. Абсолютне відхилення частки необоротних активів становить +1,5 в.п., що свідчить про незначне інвестування у матеріально-технічну базу.

Частка основних засобів зростає з 0,4% (2022 р.) до 1,9% (2024 р.), тобто на 1,5 в.п. Це вказує на поступове збільшення вкладень у необоротні ресурси, зокрема в обладнання або транспортні засоби, що є позитивним знаком з огляду на стабільність діяльності.

Частка запасів зменшилася з 73,7% до 47,5% (-26,2 в.п.). Незважаючи на абсолютне зростання обсягів запасів у грошовому виразі, їх питома вага у загальних активах зменшилась, що може бути результатом: ефективнішого використання запасів у виробництві та реалізації; зміни структури активів у бік фінансових ресурсів та дебіторки; оптимізації складських залишків.

У 2022 році частка дебіторської заборгованості становила 0,8%, однак у 2024 році вона відсутня, що може свідчити про погашення боргів покупцями або переорієнтацію розрахунків на готівкову форму. Зменшення цієї статті є позитивним у плані підвищення ліквідності.

Інша поточна заборгованість (дебіторська) її питома вага значно зростає – із 12,1% до 44,1% (+32,0 в.п.), що вказує на переміщення значної частки активів у короткострокові вимоги чи аванси. Це може бути результатом зміни фінансової політики підприємства або залучення короткострокових фінансових інструментів.

Частка грошових коштів скоротилася з 8,5% до 5,0% (-3,5 в.п.), що говорить про зниження рівня ліквідності на кінець періоду. Зокрема, готівка зменшилася з 8,0% до 2,1% (-6,0 в.п.), що може бути ознакою активнішого інвестування коштів або погашення зобов'язань.

Частка інших оборотних активів скоротилася з 4,0% до 1,3% (-2,7 в.п.), що свідчить про зменшення відстрочених платежів чи передоплат.

Питома вага власного капіталу скоротилася з 3,8% (2022 р.) до -13,2% (2024 р.), тобто на 17,0 в.п. Таке від'ємне значення означає, що підприємство має накопичені збитки, які перевищують розмір власного капіталу, і діяльність фінансується переважно за рахунок позикових коштів.

Зареєстрований капітал залишається незмінним – 75 тис. грн (0,1% у 2024 р.), тобто його вплив на фінансову структуру мінімальний.

Нерозподілений прибуток (збиток) змінився з +2,0% до -13,4% (-15,4 в.п.), що відображає суттєве погіршення фінансових результатів.

Частка поточних зобов'язань і забезпечень зросла з 96,2% до 113,2% (+17,0 в.п.). Це означає, що підприємство повністю залежить від короткострокових джерел фінансування.

Короткострокові банківські кредити їх частка збільшилася з 0 до 13,6%, що демонструє зростання фінансового навантаження та ймовірно використання кредитів для фінансування оборотних потреб.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги найвагоміша стаття пасиву: частка зменшилася з 89,4% до 60,6% (-28,8 в.п.), хоча абсолютна сума залишається значною. Це вказує на скорочення залежності від постачальників або часткове погашення боргів.

Заборгованість перед бюджетом і фондами демонструє незначне зростання з 1,1% до 1,7% (+0,6 в.п.) та по страхуванню з 0,1% до 0,8% (+0,8 в.п.) – ознака збільшення обсягів діяльності та нарахованих платежів.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-24рр.

Показники	Код рядка	Значення (тис. грн.)			Відхилення 2024/2022(+,-)	
		2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абс.	Відн.,%
I. Фінансові результати	X	X	X	X	X	X
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	19415	361566	470876	451461,0	2425,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(16952)	(292997)	(390900)	-373948,0	2305,9
Валовий прибуток	2090	2463	68569	79976	77513,0	3247,1
Інші операційні доходи	2120	–	20	39	–	–
Адміністративні витрати	2130	(1314)	(5957)	(3449)	-2135,0	262,5
Витрати на збут	2150	(1089)	(55628)	(83173)	-82084,0	7637,6
Інші операційні витрати	2180	–	(5465)	(238)	–	–
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	2190	60	1539	(6845)	-6905,0	-11408,3
Інші фінансові доходи	2220	–	–	–	–	–
Фінансові витрати	2250	–	(422)	(965)	–	–
Фінансовий результат до оподаткування: Прибуток (збиток)	2290	60	1117	(7810)	-7870,0	-13016,7
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21)	(206)	(312)	-291,0	1485,7
Чистий фінансовий результат: Прибуток (збиток)	2350	39	911	(8122)	-8161,0	-20825,6
II. Сукупний дохід	X	X	X	X	X	X
Сукупний дохід (сума р. 2350, 2355, 2460)	2465	39	911	(8122)	-8161,0	-20825,6

Аналіз таблиці 2.3 горизонтальний аналіз Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022–2024 роки дає змогу зробити наступні висновки щодо загальної характеристики динаміки фінансових результатів. Так, за період 2022–2024 рр. діяльність ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» характеризується стрімким зростанням обсягів реалізації та водночас погіршенням кінцевих фінансових результатів. Незважаючи на значне збільшення чистого доходу, підприємство у 2024 році отримало чистий збиток –8122 тис. грн, що свідчить про неефективну структуру витрат та зниження прибутковості.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив у 2022 р. – 19 415 тис. грн, у 2023 р. – 361 566 тис. грн; у 2024 р. – 470 876 тис. грн; абсолютне зростання: +451 461 тис. грн, темп зростання: +2425,3%. Обсяги реалізації зросли у 24 рази, що свідчить про активну експансію підприємства на ринок, збільшення масштабів торговельних операцій і, ймовірно, розширення клієнтської бази або асортименту. Однак, незважаючи на значне зростання доходів, рентабельність продажів не покращилася через непропорційне зростання витрат.

Собівартість реалізованої продукції становила у 2022 р. – 16 952 тис. грн; у 2023 р. – 292 997 тис. грн; у 2024 р. – 390 900 тис. грн; абсолютне відхилення: –373 948 тис. грн; відносне відхилення: +2305,9%. Собівартість зросла майже так само стрімко, як і дохід. Це свідчить про високі закупівельні ціни, зростання транспортних, енергетичних чи логістичних витрат. Темп зростання собівартості (2305,9%) дещо нижчий за темп зростання доходу (2425,3%), що зумовило збільшення валового прибутку.

Валовий прибуток становив у 2022 р. – 2 463 тис. грн; 2023 р. – 68 569 тис. грн; у 2024 р. – 79 976 тис. грн; абсолютне зростання: +77 513 тис. грн; відносне відхилення: +3247,1%. Підприємство змогло значно збільшити валовий прибуток, що підтверджує ефективність комерційної політики у частині ціноутворення та обсягів реалізації. Однак подальші статті звіту свідчать, що значна частина прибутку була «з’їдена» операційними та збутовими витратами.

Адміністративні витрати становили у 2022 р. – 1 314 тис. грн; у 2023 р. – 5 957 тис. грн; у 2024 р. – 3 449 тис. грн; абсолютне відхилення: +2 135 тис. грн; темп зростання: +262,5%

Адміністративні витрати зросли, але у 2024 році спостерігається тенденція до їх скорочення, що свідчить про оптимізацію управлінських витрат. Підприємство, ймовірно, перейшло на ефективнішу систему управління або автоматизацію процесів.

Витрати на збут становити у 2022 р. – 1 089 тис. грн; 2023 р. – 55 628 тис. грн; у 2024 р. – 83 173 тис. грн; абсолютне зростання: +82 084 тис. грн; відносне: +7 637,6%. Це найпроблемніша стаття. Витрати на збут збільшилися майже у 76 разів, що є головною причиною зменшення фінансового результату. Збільшення може бути пов'язане з: агресивною маркетинговою політикою (реклама, акції, просування бренду); витратами на логістику; зростанням витрат на персонал у торговельних мережах.

Інші операційні доходи та витрати з'явилися лише у 2023–2024 рр. (39 тис. грн у 2024 р.) – незначний внесок у фінансовий результат.

Інші операційні витрати (р. 2180): у 2023 р. – 5 465 тис. грн, у 2024 р. – 238 тис. грн – позитивна тенденція до зменшення.

Операційний прибуток (збиток) становили у 2022 р. – +60 тис. грн; 2023 р. – +1 539 тис. грн; у 2024 р. – –6 845 тис. грн; абсолютне відхилення: –6 905 тис. грн; відносне: –11 408,3%.

Попри збільшення обсягів реалізації, підприємство у 2024 році перейшло до операційного збитку. Основна причина – надмірне зростання витрат на збут, що перекрыло весь отриманий валовий прибуток.

Фінансові витрати становили у 2022 р. – 0; у 2023 р. – 422 тис. грн; у 2024 р. – 965 тис. грн. Зростання фінансових витрат пов'язане з активним використанням кредитів (короткострокові позики зросли у балансі). Це додатково погіршило фінансовий результат.

Чистий прибуток (збиток) становив: у 2022 р. – +39 тис. грн; 2023 р. – +911 тис. грн; 2024 р. – –8 122 тис. грн. Абсолютне відхилення: –8 161 тис. грн.

Відносно: –20 825,6%. Підприємство у 2024 році зазнало значного збитку, незважаючи на рекордні обсяги продажів. Це свідчить про неефективну структуру витрат, ймовірно, низьку маржу продажів та зростання боргового навантаження.

Показники сукупного доходу збігаються з чистим фінансовим результатом: 2022 р. – 39 тис. грн; 2023 р. – 911 тис. грн; 2024 р. – –8 122 тис. грн. Динаміка підтверджує різке погіршення загального фінансового стану підприємства у 2024 році.

За 2022–2024 роки ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» значно розширило масштаби діяльності, проте: зі збільшенням обсягів реалізації витрати зросли непропорційно швидше, що знизило прибутковість; підприємство втратило прибутковість і отримало збиток понад 8 млн грн у 2024 р.; основними чинниками є зростання витрат на збут, фінансові витрати та перевитрати у структурі собівартості.

В таблиці 2.4. проведемо горизонтальний аналіз операційних витрат Сколівського товариства за аналізований період.

Таблиця 2.4

Горизонтальний аналіз операційних витрат ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»
за 2022-2024 рр.

Назва статті	Сума (тис. грн.)			Відх. 2024/2022(+,-)	
	2022р	2023р	2024р.	Абс.	Відн.%
Матеріальні витрати	–	5613	26095	–	–
Витрати на з/п	356	14169	17843	17487	5012,1%
Відрахування на соц. заходи	91	3005	3553	3462	3904,4%
Амортизація	3	7	77	74	2566,7%
Інші операційні витрати	1953	44256	39292	37339	2011,9%
Разом	2403	67050	86860	84457	3614,6%

З проведеного аналізу в таблиці 2.4 ми робимо наступні висновки. Упродовж 2022–2024 рр. операційні витрати ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» збільшилися з 2 403 тис. грн до 86 860 тис. грн, що становить зростання на 84 457 тис. грн або 3 614,6%. Такий стрімкий ріст пояснюється масштабним розширенням діяльно-

сті підприємства, активізацією торговельних операцій і суттєвим зростанням обсягів реалізації продукції, але водночас – неефективним управлінням витратами.

Матеріальні витрати становили: у 2022 р. – 0 тис. грн; 2023 р. – 5 613 тис. грн; 2024 р. – 26 095 тис. грн.; абсолютне відхилення: +26 095 тис. грн. Матеріальні витрати з'являються лише з 2023 року та демонструють значне зростання у 2024 р. Це свідчить про зміну характеру діяльності підприємства залучення нових постачальників і складських процесів. Таке зростання потребує посиленого контролю за ефективністю використання ресурсів.

Витрати на оплату праці становили: у 2022 р. – 356 тис. грн; 2023 р. – 14 169 тис. грн; 2024 р. – 17 843 тис. грн; абсолютне відхилення: +17 487 тис. грн. Ріст витрат на оплату праці більш ніж у 50 разів свідчить про збільшення чисельності персоналу, відкриття нових торговельних точок або підвищення рівня заробітної плати.

Відрахування на соціальні заходи становили: у 2022 р. – 91 тис. грн; 2023 р. – 3 005 тис. грн; 2024 р. – 3 553 тис. грн; абсолютне відхилення: +3 462 тис. грн; відносне зростання: +3 904,4%. Ця стаття зросла пропорційно до підвищення фонду оплати праці.

Амортизація становила: у 2022 р. – 3 тис. грн; 2023 р. – 7 тис. грн; 2024 р. – 77 тис. грн. абсолютне відхилення: +74 тис. грн.; відносне зростання: +2 566,7% Зростання амортизаційних відрахувань може бути наслідком придбання нового обладнання, транспортних засобів чи ІТ-техніки. Це свідчить про оновлення основних засобів і розвиток матеріально-технічної бази компанії.

Інші операційні витрати становили: у 2022 р. – 1 953 тис. грн; 2023 р. – 44 256 тис. грн; 2024 р. – 39 292 тис. грн; абсолютне відхилення: +37 339 тис. грн; відносне зростання: +2 011,9%.

Загальна сума операційних витрат зросла більш ніж у 36 разів, що є наслідком швидкого масштабування бізнесу.

Таблиця 2.5

Вертикальний аналіз Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-24 рр.

Показники	Код рядка	Значення (тис. грн.)			Структура, %		Відхилення по структурі, п.п. 2024/2022рр.
		2022 р.	2023 р.	2024 р.	2022 р.	2024 р.	
I. Фінансові результати	X	X	X	X	X	X	X
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	19415	361566	470876	100,00%	100,00%	–
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(16952)	(292997)	(390900)	-87,31%	-83,02%	4,30%
Валовий прибуток	2090	2463	68569	79976	12,69%	16,98%	4,30%
Інші операційні доходи	2120	–	20	39	–	0,01%	–
Адміністративні витрати	2130	(1314)	(5957)	(3449)	-6,77%	-0,73%	6,04%
Витрати на збут	2150	(1089)	(55628)	(83173)	-5,61%	-17,66%	-12,05%
Інші операційні витрати	2180	–	(5465)	(238)	–	-0,05%	–
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	2190	60	1539	(6845)	0,31%	-1,45%	-1,76%
Інші фінансові доходи	2220	–	–	–	–	–	–
Фінансові витрати	2250	–	(422)	(965)	–	-0,20%	–
Фінансовий результат до оподаткування: Прибуток (збиток)	2290	60	1117	(7810)	0,31%	-1,66%	-1,97%
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(21)	(206)	(312)	-0,11%	-0,07%	0,04%
Чистий фінансовий результат: Прибуток (збиток)	2350	39	911	(8122)	0,20%	-1,72%	-1,93%
II. Сукупний дохід	X	X	X	X	–	–	–
Сукупний дохід (сума р. 2350, 2355, 2460)	2465	39	911	(8122)	0,20%	-1,72%	-1,93%

У ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022–2024 рр. спостерігається позитивна динаміка валової рентабельності, але водночас – суттєве погіршення чистого фінансового результату. Так, чистий дохід від реалізації становив у 2022 р. – 19 415 тис. грн (100%) 2024 р. – 470 876 тис. грн (100%) Показник слугує базою для розрахунку інших статей. Дохід зріс більш ніж у 24 рази, що свідчить про активне зростання обсягів продажів та розширення ринкової присутності компанії.

Собівартість реалізованої продукції становила у 2022 р. – -87,31% від доходу; 2024 р. – -83,02% від доходу; відхилення: +4,30 п.п. Питома вага собівартості зменшилася на 4,3 п.п., що є позитивною тенденцією – ефективність виробничо-збутових процесів підвищилася. Це могло бути досягнуто завдяки оптимізації закупівель, зниженню транспортних витрат або кращому контролю запасів.

Валовий прибуток становив у 2022 р. – 12,69% від доходу; у 2024 р. – 16,98% від доходу; відхилення: +4,30 п.п. Ріст частки валового прибутку свідчить про зміцнення операційної ефективності підприємства. ТОВ змогло збільшити прибутковість реалізації навіть за умови стрімкого зростання обсягів продажів.

Адміністративні витрати становили у 2022 р. – -6,77%, 2024 р. – -0,73%; відхилення: +6,04 п.п. Питома вага адміністративних витрат знизилася більш ніж у 9 разів, що може свідчити про раціоналізацію управлінського апарату, ефективніше використання ресурсів або автоматизацію бізнес-процесів.

Витрати на збут становили у 2022 р. – -5,61%; 2024 р. – -17,66%; відхилення: -12,05 п.п. Різке зростання частки витрат на збут є негативною тенденцією.

Показник інших операційних доходів має незначну частку у структурі доходів і не впливає суттєво на фінансовий результат.

Фінансовий результат від операційної діяльності становив у 2022 р. – +0,31% прибутку; 2024 р. – -1,45% збитку, відхилення: -1,76 п.п. Попри зрос-

тання доходів і валового прибутку, компанія у 2024 р. має операційний збиток, що свідчить про надмірний ріст витрат на збут і фінансові витрати.

Чистий фінансовий результат становив у 2022 р. – 0,20% прибутку; 2024 р. – -1,72% збитку; відхилення: -1,93 п.п.

Підприємство з прибуткового стало збитковим. Це наслідок непропорційного зростання витрат щодо доходів, зокрема витрат на збут і фінансових витрат. Товариству необхідно оптимізувати структуру витрат і підвищити контроль за ефективністю операцій.

В таблиці 2.6 проведемо аналіз структури операційних витрат Сколівського товариства за аналізований період.

Таблиця 2.6

Аналіз структури операційних витрат ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

Назва статті	Сума (тис. грн.)			Структура, %		Відх. по структурі в п.
	2022р	2023р	2024р.	2022р	2024р.	
Матеріальні витрати	–	5613	26095	–	30,04%	–
Витрати на з/п	356	14169	17843	14,81%	20,54%	5,73%
Відрахування на соц. заходи	91	3005	3553	3,79%	4,09%	0,30%
Амортизація	3	7	77	0,12%	0,09%	-0,04%
Інші операційні витрати	1953	44256	39292	81,27%	45,24%	-36,04%
Разом	2403	67050	86860	100,00%	100,00%	–

Операційні витрати ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022–2024 рр. зазнали значних структурних змін, що відображає як розширення масштабів діяльності, так і трансформацію пріоритетів витратної політики підприємства. За три роки сума операційних витрат зросла з 2 403 тис. грн у 2022 році до 86 860 тис. грн у 2024 році, тобто у 36 разів. Проте змінилася і структура витрат: зменшилася частка інших операційних витрат і зросла частка витрат на оплату праці та матеріальні витрати.

Матеріальні витрати у 2022 р. – відсутні, у 2024 р. – 26 095 тис. грн (30,04%). Поява і зростання частки матеріальних витрат до 30% свідчить про розширення обсягів виробничо-збутових операцій та зростання закупівельної

активності підприємства. Це може бути результатом збільшення асортименту товарів або переходу на нові логістичні схеми.

Витрати на оплату праці становили у 2022 р. – 356 тис. грн (14,81%), а у 2024 р. – 17 843 тис. грн (20,54%), відхилення по структурі: +5,73 п.п. Частка оплати праці зросла, що свідчить про розширення штату працівників, зростання рівня заробітної плати або запровадження мотиваційних програм. Позитивно, що збільшення фонду оплати праці супроводжується зростанням обсягів діяльності, однак потребує контролю, щоб не перевищувати темпи зростання доходів.

Відрахування на соціальні заходи становили у 2022 р. – 91 тис. грн (3,79%), у 2024 р. – 3 553 тис. грн (4,09%), відхилення по структурі: +0,30 п.п. Зростання частки соціальних відрахувань є природним наслідком збільшення фонду оплати праці. Це свідчить про дотримання соціальних стандартів і законодавства щодо оподаткування зарплатних виплат.

Амортизація становили у 2022 р. – 3 тис. грн (0,12%), у 2024 р. – 77 тис. грн (0,09%), відхилення по структурі: -0,04 п.п. Незначна частка амортизаційних відрахувань свідчить про низьку частку основних засобів у структурі активів. Товариство, ймовірно, використовує орендовані приміщення та техніку, що знижує амортизаційні витрати, але може підвищувати витрати на оренду (входять до інших операційних витрат).

Інші операційні витрати становили у 2022 р. – 1 953 тис. грн (81,27%), у 2024 р. – 39 292 тис. грн (45,24%), відхилення по структурі: -36,04 п.п. Хоча в абсолютному значенні ці витрати суттєво зросли, їх питома вага в загальній структурі зменшилася майже вдвічі. Це є позитивним сигналом, який може свідчити про оптимізацію адміністративно-господарських витрат, ефективніше використання ресурсів і скорочення непродуктивних статей (наприклад, витрат на оренду, рекламу, відрядження тощо).

У структурі операційних витрат спостерігається зміщення акценту з “інших” витрат на основні виробничі складові – матеріальні витрати та оплату праці.

Матеріальні витрати у 2024 р. стали головною статтею витрат (30%), що відповідає активному розширенню діяльності.

Зростання витрат на оплату праці свідчить про розвиток персоналу, але потребує системи контролю продуктивності.

Зменшення питомої ваги інших операційних витрат є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про раціональніше використання коштів.

Загалом структура витрат ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2024 р. набуває більш виробничо-орієнтованого характеру, що є свідченням зростання операційної активності підприємства.

У таблиці 2.7 проаналізовано склад та структуру пасивів, зокрема співвідношення власного та залученого капіталу ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за досліджуваний період.

Таблиця 2.7

Показники співвідношення власного та позикового капіталу
ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

Показники	Нормативне значення	2022р	2023р	2024р	Відх. 2024/2022 р.	
					Абс. (+,-)	Відн. %
Коефіцієнт фінансової автономії (Власний капітал / Валюта балансу)	0,4 ÷ 0,6	0,04	0,014	-0,13	-0,17	-425,0
Коефіцієнт фінансового левериджу (Позиковий капітал / Власний капітал)	Зменшення	25,6	72,7	-8,6	-34,2	-133,6
Частка дебіторської заборгованості у вартості майна, % (Дебіторська заборгованість / Валюта балансу ×100%)	–	17,8	23,4	26,1	+8,3	+46,6
Частка власних і довгострокових коштів у вартості майна, % ((Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Валюта балансу ×100%)	–	5,1	2,8	-11,2	-16,3	-319,6

Аналіз показників свідчить, що фінансова стійкість підприємства суттєво знизилась у 2024 році порівняно з 2022-м.

Коефіцієнт автономії має від'ємне значення (-0,13), що означає втрату власного капіталу і повну залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Фінансовий леверидж нестабільний, що свідчить про розбалансування структури капіталу.

Частка дебіторської заборгованості у вартості активів зросла на 8,3 в. п., що вказує на уповільнення оборотності коштів і збільшення ризику неповернення боргів.

Частка власних і довгострокових коштів стала від'ємною, що підтверджує дефіцит стабільних фінансових ресурсів.

У цілому, фінансова стійкість ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2024 році є критично низькою, підприємство перебуває у зоні ризику втрати платоспроможності та потребує реструктуризації зобов'язань і оптимізації дебіторської заборгованості.

За даними таблиці 2.8, було проаналізовано коефіцієнти ліквідності підприємства. Поточна ліквідність падає нижче нормативу у 2024 році. Абсолютна ліквідність критично низька (значно менше 0,2). Підприємство має ризик неплатоспроможності, особливо у короткостроковій перспективі.

Таблиця 2.8

Аналіз коефіцієнтів ліквідності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

Показники	Нормативне значення	Значення відповідних даних			Відх. 2024/2022 р.	
					Абс. (+,-)	Відн. (%)
		2022р	2023р	2024р		
Коеф. загальної (поточної) ліквід.	≥ 1	1,12	1,14	0,95	-0,17	-15,2 %
Коеф. проміжної (термінової) ліквід.	≥ 0,6	0,74	0,74	0,61	-0,13	-17,6 %
Абсолютна ліквід.	≥ 0,2	0,091	0,046	0,044	-0,047	-51,6 %

У таблиці 2.9 наведено оцінку показників ділової активності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД».

Таблиця 2.9

Аналіз ділової активності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

Показники	Значення відповідних даних			Відх. 2024/2022 р.	
	2022р	2023р	2024р	Абс. (+,-)	Відн. %
Коеф. оборот. активів	4.61	4.62	8.84	+4.23	191.8%
Коеф. оборот. запасів	6.26	11.67	18.60	+12.34	297.2%
Коеф. оборот. дебіторської заборг.	35.8	8.86	17.97	-17.83	50.2%
Коеф. тривалості обороту за дебітор. заборгованістю, дні	10.2	41.2	20.3	+10.1	199.0%

Упродовж 2022–2024 рр. ділова активність ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» демонструє переважно позитивну динаміку, що свідчить про зростання ефективності використання активів та ресурсів підприємства. Найбільш помітним є суттєве прискорення оборотності активів: їх коефіцієнт зріс майже вдвічі, що вказує на значне збільшення інтенсивності операційної діяльності та здатність компанії формувати більші обсяги доходу на одиницю залучених ресурсів. Аналогічно істотно зросла оборотність запасів – майже у три рази, що свідчить про оптимізацію товарних залишків, покращення логістики та швидше перетворення запасів у виручку.

Водночас ситуація з дебіторською заборгованістю була нестабільною. У 2023 р. відбулося різке уповільнення її оборотності, що призвело до зростання терміну інкасації боргів до понад 40 днів. Проте у 2024 р. підприємство частково виправило ситуацію: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості підвищився, а тривалість її погашення скоротилася вдвічі. Це може свідчити про посилення контролю за розрахунками з покупцями або корекцію умов продажу.

У підсумку, підприємство демонструє значне покращення швидкості обігу основних складових оборотного капіталу, що позитивно позначається на його фінансовій гнучкості та здатності генерувати дохід. Незважаючи на тимчасові труднощі у сфері дебіторських розрахунків, загальна тенденція розвитку свідчить про зростання ефективності господарської діяльності та посилення позицій підприємства на ринку.

Таблиця 2.10

Аналіз показників рентабельності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр., %

Показники	2022р	2023р	2024р.	Відх. 2024/2022 р.	
				Абс. (+,-)	Відн. (%)
Загальна рентабельність сукупного капіталу (ROA)	1,97	1,27	-13,38	-15,35	-678,7
Чиста рентабельність сукупного капіталу	1,97	1,27	-13,38	-15,35	-678,7
Загальна рентабельність власного капіталу (ROE)	52,53	92,96	101,05	48,52	192,5
Чиста рентабельність власного капіталу	52,53	92,96	101,05	48,52	192,5
Рентабельність продажу	2,07	1,72	-28,19	-30,26	-1361,4
Рентабельність доходу від операційної діяльності	1,98	1,68	-27,35	-29,33	-1481,3
Рентабельність виробничих витрат	2,67	3,20	-28,18	-30,85	-1155,4
Рентабельність операційних витрат	2,48	2,85	-25,65	-28,13	-1133,1
Загальна рентабельність витрат господарської діяльності	2,31	2,57	-26,45	-28,76	-1244,6
Чиста рентабельність витрат господарської діяльності	2,31	2,57	-26,45	-28,76	-1244,6

Рентабельність активів і капіталу різко падає у 2024 р., через збиток у розмірі 7 128 тис. грн та дефіцит власного капіталу (-7 053 тис. грн).

Рентабельність продажу та витрат стає від'ємною, що свідчить про кризовий фінансовий стан підприємства.

Абсолютні та відносні відхилення дуже великі, оскільки підприємство перейшло із прибуткового стану у значний збиток.

Показники 2023 р. демонструють тимчасовий приріст прибутковості, що не зберігся у 2024 р.

Таблиця 2.11

Агрегований баланс ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

	На кінець 2022 року	На кнець 2023 року	На кнець 2024 року	Відхилення (+,-)			
				Абс., тис. грн.		Відн., %	
				2023/2022рр	2024/2024рр	2023/2022рр	2024/2024рр
Актив	X	X	X	X	X	X	X
Необоротні активи	17	13	1 015	-4	+1 002	-23,5 %	+7707,7 %
Оборотні активи	4 192	78 308	52 265	+74 116	-26 043	+1769 %	-33,3 %
Баланс	4 209	78 321	53 280	+74 112	-25 041	+1761 %	-32 %
Пасив	X	X	X	X	X	X	X
Власний капітал	158	1 069	-7 053	+911	-8 122	+576,6 %	-759,7 %
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	4 051	77 252	60 333	+73 201	-16 919	+1807 %	-21,9 %
Баланс	4 209	78 321	53 280	+74 112	-25 041	+1761 %	-32 %

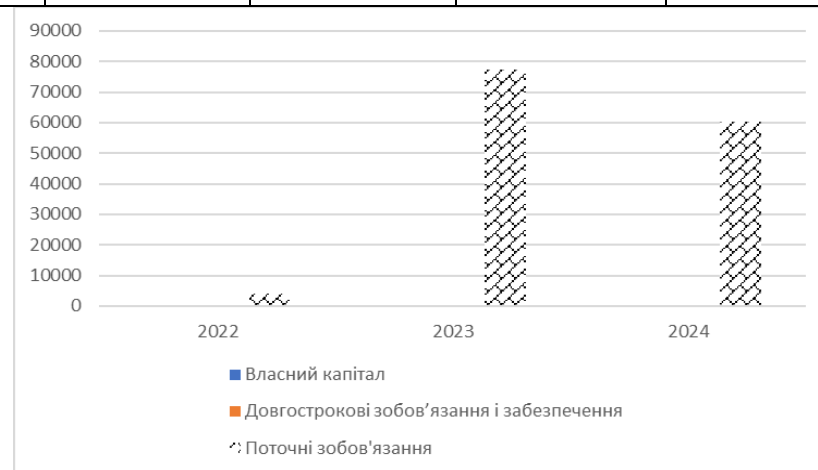
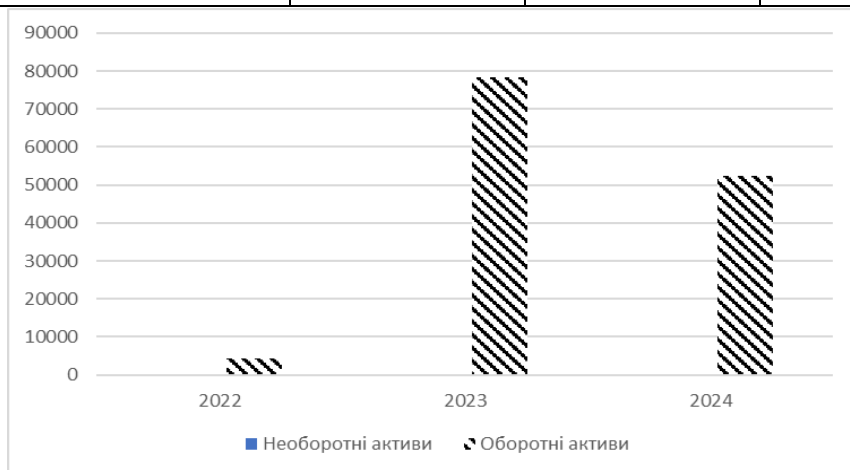

Рис. 2.1, 2.2. Основні тенденції в активах та пасивах балансу ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» протягом 2022-2024 років.

Агрегований баланс підприємства свідчить про істотні коливання у структурі активів та зобов'язань протягом досліджуваного періоду. У 2023 році відбулося стрімке зростання валюти балансу – майже у 19 разів (+1761%), що було зумовлено різким збільшенням оборотних активів, насамперед товарних запасів та кредиторської заборгованості. Це вказує на суттєве нарощення масштабів діяльності чи зміни бізнес-моделі підприємства. У 2024 році спостерігається зворотна тенденція – зменшення активів на 32%, що є наслідком скорочення оборотних активів на третину. Водночас відбулося різке збільшення необоротних активів (у 77 разів), що свідчить про проведення суттєвих інвестицій у основні засоби або капітальне оновлення матеріальної бази.

У структурі пасиву відбулося значне погіршення фінансової стійкості: власний капітал, який у 2022–2023 рр. демонстрував позитивну динаміку, у 2024 році став від'ємним (–7 053 тис. грн). Це означає наявність непокритих збитків та критичне погіршення платоспроможності. Зменшення поточних зобов'язань у 2024 р. на 21,9% вказує на часткову розрядку короткострокового боргового навантаження, однак його обсяг залишається високим – понад 60 млн грн.

У таблиці 2.12 проаналізовано джерела фінансування матеріальних оборотних коштів, а в таблиці 2.13 досліджується ліквідність балансу ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД».

Таблиця 2.12

Джерела фінансування матеріальних оборотних коштів
ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 рр.

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Відх. 2024/2022 р.	
				Абс. (+,-)	Відн. (%)
Наявн. власних оборотних коштів	-36,7	-1 479,7	-16 276,4	-16 239,7	-44 258,6
Наявн. власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	4 652,5	2 226,1	-13 388,9	-18 041,4	-388,0
Заг. величина основних джерел формування матеріальних оборотних коштів	15 628,4	12 604,6	6 100,6	-9 527,8	-60,9

Власні оборотні кошти у 2022 р. були майже відсутні (–36,7 тис. грн), а у 2024 р. зменшилися до –16 276,4 тис. грн, що означає повну втрату власних обігових ресурсів і дефіцит власного капіталу для фінансування поточної діяльності. Джерела власних і довгострокових позикових коштів також мають від’ємне значення у 2024 р. (–13 388,9 тис. грн), що вказує на високу залежність від короткострокових кредиторів.

Загальна величина основних джерел формування матеріальних оборотних коштів скоротилася майже вдвічі (на 9 527,8 тис. грн), тобто підприємство втратило здатність забезпечувати запаси стабільними джерелами фінансування.

Отже, фінансовий стан ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2024 р. характеризується глибоким дефіцитом власних оборотних коштів, зниженням платоспроможності та залежністю від зовнішніх короткострокових зобов’язань, що свідчить про низьку фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.13

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2023-2024 рр.

Група активів	Значення відповідних даних		Група пасивів	Значення відповідних даних		Платіжний надлишок або нестача (+,-)	
	2023р.	2024р.		2023р.	2024р.	2023р.	2024р.
A1	6 418	3 402	П1	58 940	33 640	–52 522	–30 238
A2	40 826	23 502	П2	17 825	25 334	+23 001	–1 832
A3	31 064	25 361	П3	–	–	+31 064	+25 361
A4	13	1 015	П4	1 069	–7 053	–1 056	+8 068
Валюта балансу	78 321	53 280	Валюта балансу	78 321	53 280	–	–

Баланс неліквідний за поточною структурою: $A1 < П1$ у 2023 та 2024 рр., тобто підприємство не може негайно погасити найтерміновіші зобов’язання. У 2024 р. нестача ліквідних активів зменшилася на 22,3 млн грн, що є ознакою поступового відновлення ліквідності. $A2 > П2$ у 2023 р. (позитивний надлишок 23 млн грн), але у 2024 р. ситуація погіршилась (нестача 1,8 млн грн). Загалом у 2024 р. підприємство зменшило обсяг активів на 25,0 млн грн, але покращило співвідношення власного та залученого капіталу.

Для комплексної оцінки результативності діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022–2024 роки було систематизовано основні фінансово-економічні показники в таблиці 2.14.

Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-24 рр

№ з/п	Показники	Одиниці вим.	Роки			Відх. 2024/2022 р.	
			2022	2023	2024	Абс. (+,-)	Відн. (%)
1.	Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	19415	361566	470876	451461	2425,32
2.	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	16952	292997	390900	373948	2305,92
3.	Валовий прибуток	тис. грн.	2463	68569	79976	77513	3247,10
4.	Чистий прибуток	тис. грн.	39	911	8122	8083	20825,64
5.	Витрати (доходи) з податку на прибуток	тис. грн.	21	206	312	291	1485,71
6.	Рентабельність реалізованої продукції	%	0,2	0,25	1,72	1,52	860,00
7.	Фонд оплати праці	тис. грн.	356	14169	17843	17487	5012,08
8.	Середньооблікова чисельність працюючих	чол.	2	59	55	53	2750,00
9.	Середньомісячна заробітна плата одного працюючого	грн.	14833,3	20012,7	27034,84	12201,54	182,26
10.	Продуктивність праці	тис. грн./ особу	9707,5	6128,23	8561,4	-1146,1	88,19
11.	Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	35	35	574,5	539,5	1641,43
12.	Фондовіддача	грн./грн.	554,7	10330,45	819,6	264,9	147,76
13.	Фондомісткість	грн./грн.	0,002	0,00001	0,001	-0,001	50,00
14.	Фондоозброєність	грн./грн.	17,5	0,59	10,4	-7,1	59,43
15.	Середньорічна вартість оборотних активів	тис. грн.	3775,05	41250	65286,5	61511,45	1729,42
16.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	-	5,14	8,76	7,2	2,06	140,08
17.	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	-	0,19	0,11	0,13	-0,06	68,42
18.	Тривалість обороту,	дні	70,04	41,1	50	-20,04	71,39
19.	Середньорічна вартість кредиторської заборгованості	тис. грн.	3654,7	38152	62665	59010,3	1714,64
20.	Середньорічна вартість дебіторської заборгованості	тис. грн.	662,4	20686,5	32114	31451,6	4848,13
21.	Коеф. оборотності дебіторської заборгованості	обороти	28,9	17,48	14,64	-14,26	50,66
22.	Коеф. оборотності кредиторської заборгованості	-	5,3	9,5	7,5	2,2	141,51
23.	Власний капітал	тис. грн.	158	1069	(7053)	-7211	-4463,92
24.	Загальна вартість активів	тис. грн.	4209	78321	53280	49071	1265,86
25.	Коеф. автономії	-	0,04	0,02	-0,13	-0,17	-325,00
26.	Коеф. фінансової залежності	-	26,6	73,3	-7,55	-34,15	-28,38
27.	Коеф. фінансової стійкості	-	0,04	0,02	-0,13	-0,17	-325,00
28.	Коеф. поточної ліквідності (покриття)	-	1,12	1,14	0,95	-0,17	84,82

2.2 Практичні аспекти ведення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами

Для покращення фінансового стану ТОВ ключову роль відіграє регулярний аналіз розрахунків, моніторинг динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості, а також виявлення можливих спотворень у бухгалтерському обліку. Саме тому критично важливими є забезпечення законності проведених операцій, їх економічної доцільності, наявність повного пакету документів та достовірне відображення в звітності.

Інформація про довгострокову та поточну дебіторську заборгованість товариства на кінець звітного періоду міститься в таких формах фінансової звітності:

Форма №1 «Баланс»;

Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»;

Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Детальна розшифровка статей Балансу, що стосуються дебіторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД», наведена в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Місце дебіторської заборгованості у фінансовій звітності (Форма №1 - Баланс)

Розділ балансу	Стаття	Розширена характеристика статті
I. Необоротні активи	Довгострокова дебіторська заборгованість	У цьому рядку наводиться сума заборгованості фізичних або юридичних осіб перед підприємством, що не виникла в межах звичайного операційного циклу та має бути погашена після дванадцяти місяців (або іншого тривалого періоду) від дати складання балансу. Така заборгованість може включати, наприклад, довгострокові позики, надані працівникам чи контрагентам, або інші фінансові інвестиції, строк повернення яких відстрочено.
	Відстрочені податкові активи	Це сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах унаслідок виникнення тимчасових різниць між бухгалтерським та податковим обліком. Відстрочені податкові активи формуються, коли облікова база активів менша за податкову або у разі перенесення податкових збитків на майбутні періоди.

Продовж.табл. 2.15

II. Оборотні активи	Векселі одержані	Відображається заборгованість покупців, замовників або інших дебіторів за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги, що забезпечена векселем. Такі векселі підтверджують юридичне зобов'язання боржника сплатити певну суму у визначений термін, тому вони розглядаються як більш надійна форма дебіторської заборгованості.
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Включає всю заборгованість покупців і замовників за реалізовану продукцію, виконані роботи або надані послуги. Складається з трьох складових: первісної вартості, резерву сумнівних боргів і чистої реалізаційної вартості.
	– Первісна вартість	Відображає початкову суму заборгованості контрагентів за надану продукцію або послуги без урахування можливих втрат.
	– Резерв сумнівних боргів	Це спеціально створений резерв для покриття ризику неповернення коштів дебіторами. Він формується на основі аналізу платоспроможності клієнтів, строків виникнення заборгованості та історії погашення боргів.
	– Чиста реалізаційна вартість	Розраховується як різниця між первісною вартістю заборгованості та сумою резерву сумнівних боргів. Вона показує реальну суму, яку підприємство очікує отримати від боржників.
	Дебіторська заборгованість за розрахунками:	
	– з бюджетом	Відображає переоплату за податками, зборами та іншими обов'язковими платежами до бюджету. Це може бути, наприклад, надмірно сплачений податок на прибуток чи ПДВ, що підлягає відшкодуванню.
	– за виданими авансами	Містить суми коштів, попередньо перераховані поставачальникам чи підрядникам у рахунок майбутніх поставок матеріальних цінностей, виконання робіт або надання послуг.
	– з нарахованих доходів	Вказує суми дивідендів, процентів, роялті чи орендних платежів, які підприємство має отримати, але ще не одержало на дату балансу.
	– із внутрішніх розрахунків	Включає заборгованість між структурними підрозділами одного підприємства або за операціями між пов'язаними сторонами (дочірніми, материнськими компаніями тощо).
	Інша поточна дебіторська заборгованість	Це стаття для відображення всіх інших видів дебіторської заборгованості, які не можуть бути віднесені до перелічених вище. Сюди можуть належати розрахунки з підзвітними особами, штрафи, пені, претензії до контрагентів тощо.

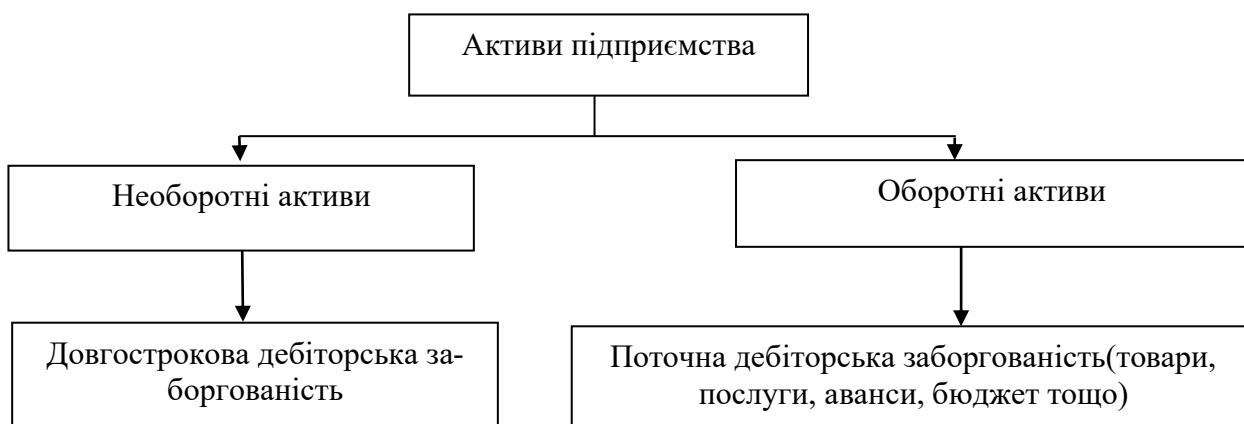

Рис. 2.3. Відображення дебіторської заборгованості у структурі активів підприємства

Дебіторська заборгованість у балансі посідає вагомe місце, оскільки прямо впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Її поділ на довгострокову та поточну дозволяє визначити часовий горизонт надходження коштів, а деталізація за видами – оцінити рівень ризику та ефективність управління дебіторами. Наявність резерву сумнівних боргів забезпечує об’єктивність фінансової звітності, а розкриття інформації у примітках дозволяє інвесторам і кредиторам оцінити реальний стан розрахунків підприємства.

Таблиця 2.16

Місце кредиторської заборгованості у фінансовій звітності
(Форма №1 - Баланс)

Розділ балансу	Стаття	Розширена характеристика статті
III. Довгострокові зобов’язання і забезпечення	Відстрочені податкові зобов’язання	Відображається сума податку на прибуток, яка підлягає сплаті в майбутніх звітних періодах унаслідок тимчасових різниць між бухгалтерською та податковою оцінкою активів і зобов’язань. Така заборгованість є відображенням майбутніх податкових витрат підприємства.
	Інші довгострокові зобов’язання	До цього рядка включаються зобов’язання, що не підлягають погашенню протягом 12 місяців після дати балансу, наприклад: довгострокові кредити банків, позики, заборгованість перед постачальниками за відстроченими платежами або фінансова оренда.
IV. Поточні зобов’язання і забезпечення	Короткострокові кредити банків	Відображається заборгованість підприємства перед банківськими установами за отриманими короткостроковими позиками, які мають бути погашені протягом поточного операційного циклу (до 12 місяців).

Продовж. табл. 2.16		
	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	У цьому рядку відображається частина довгострокових кредитів або позик, строк погашення яких настає у поточному звітному періоді. Це дозволяє правильно оцінити структуру боргу та планування грошових потоків.
	Векселі видані	Показується заборгованість підприємства, забезпечена виданими векселями на користь постачальників, підрядників або інших контрагентів. Це є формою документально підтвердженого боргу, який підлягає сплаті у визначений строк.
	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Містить суми заборгованості підприємства перед постачальниками і підрядниками за отримані, але ще не оплачені товари, виконані роботи чи надані послуги. Це найпоширеніша форма поточних зобов'язань, що виникає у процесі господарської діяльності.
Поточна заборгованість за розрахунками:		
	– з бюджетом	Відображає заборгованість підприємства перед бюджетом за податками, зборами, обов'язковими платежами (податок на прибуток, ПДВ, акцизи, податок на доходи фізичних осіб тощо).
	– зі страхування	Містить заборгованість перед Пенсійним фондом, фондами соціального страхування, страховими компаніями – за нарахованими, але ще не сплаченими внесками.
	– з оплати праці	Вказується заборгованість перед працівниками за нарахованою, але не виплаченою заробітною платою, преміями, відпускними чи іншими виплатами.
	– з учасниками	Відображає зобов'язання перед власниками (учасниками, акціонерами) за нарахованими, але ще не виплаченими дивідендами або поверненням внесків у статутний капітал.
	– із внутрішніх розрахунків	Включає заборгованість між філіями, підрозділами або іншими пов'язаними сторонами в межах одного підприємства чи корпоративної групи.
	Інші поточні зобов'язання	У цьому рядку показуються всі інші види короткострокової заборгованості, не віднесені до попередніх статей: це можуть бути штрафи, пені, відсотки за кредитами, претензії контрагентів, депоновані суми тощо.

Кредиторська заборгованість – це важливий елемент короткострокового фінансування підприємства, який забезпечує безперервність операційної діяльності. Її правильне відображення у балансі дозволяє визначити рівень платоспроможності, фінансової гнучкості та ліквідності підприємства. Розподіл заборгованості на довгострокову та поточну є ключовим для оцінки структури капіталу. Зростання короткострокових зобов'язань може свідчити про тимчасо-

ві труднощі з ліквідністю або про активне використання комерційного кредиту, тоді як збільшення довгострокових зобов'язань – про інвестиційну активність підприємства.

Рис. 2.4. Відображення кредиторської заборгованості у структурі пасивів підприємства

Таблиця 2.17

Відображення дебіторської та кредиторської заборгованості у Звіті про рух грошових коштів (Форма №3)

Розділ звіту	Стаття	Вид заборгованості	Характеристика впливу на рух грошових коштів
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності	Зміна поточної дебіторської заборгованості	Дебіторська	Збільшення дебіторської заборгованості свідчить про надання покупцям відстрочки платежу, що зменшує надходження коштів у звітному періоді. Зменшення заборгованості означає інкасацію боргів і, відповідно, збільшення грошових надходжень.
	Зміна поточної кредиторської заборгованості	Кредиторська	Зростання кредиторської заборгованості (наприклад, перед постачальниками або за податками) означає тимчасове утримання коштів у розпорядженні підприємства, тобто збільшення грошового потоку. Зменшення кредиторської заборгованості відображає погашення боргів, що знижує залишок грошових коштів.
	Отримані аванси від покупців	Кредиторська (тимчасова)	Показує надходження грошових коштів від контрагентів авансом, ще до поставки товарів або послуг. Тимчасово підвищує ліквідність, але створює зобов'язання в майбутньому.
	Видані аванси постачальникам	Дебіторська (тимчасова)	Відображає вибуття коштів у вигляді передоплат постачальникам. Такі аванси формують дебіторську заборг. до моменту отримання товарів чи послуг.

Продовж. табл. 2.17			
	Нараховані доходи до отримання (проценти, дивіденди, роялті)	Дебіторська	Відображає очікувані надходження у майбутньому, які поки не супроводжуються рухом коштів. Впливають на прогноз майбутніх операційних надходжень.
	Несплачені зобов'язання за податками і зборами	Кредиторська	Показує накопичену, але ще не сплачену заборгованість перед бюджетом. Тимчасово підвищує операційний грошовий потік.
	Нарахована, але не виплачена заробітна плата	Кредиторська	Відображає заборгованість підприємства перед працівниками. Її збільшення підвищує короткострокову ліквідність, але створює ризик соціальної напруги та штрафів.
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності	Розрахунки за продаж основних засобів або нематеріальних активів	Дебіторська	Якщо кошти за продані активи ще не отримані, формується дебіторська заборгованість. Після надходження коштів вона зменшується, що позитивно впливає на грошовий потік.
	Аванси за придбання основних засобів, НМА, фінансових інструментів	Дебіторська	Показує вибуття грошових коштів у майбутні інвестиції. Вважається тимчасовим дебіторським активом до завершення угоди.
	Заборгованість за придбані, але не оплачені інвестиційні активи	Кредиторська	Виникає, коли ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» придбало активи з відстрочкою платежу. Така кредиторська заборгованість зменшує поточні грошові витрати, але підлягає погашенню у майбутніх періодах.
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	Отримані кредити та позики	Кредиторська	Відображає надходження коштів від банків або інших фінансових установ, що формують збільшення кредиторської заборгованості за довгостроковими або короткостроковими зобов'язаннями.
	Погашення кредитів і позик	Кредиторська	Відображає зменшення кредиторської заборгованості та відповідне вибуття грошових коштів.
	Отримані дивіденди або проценти	Дебіторська	У разі їх нарахування, але не отримання, формується дебіторська заборгованість за фінансовими доходами.
	Нараховані, але не сплачені дивіденди учасникам	Кредиторська	Формується зобов'язання перед власниками підприємства. До моменту виплати така заборгованість збільшує грошовий залишок на рахунках підприємства.

У Звіті про рух грошових коштів (Форма №3) зміни в дебіторській і кредиторській заборгованості прямо впливають на обсяг чистого операційного грошового потоку. Збільшення дебіторської заборгованості означає, що частина доходів ще не надійшла грошима – це використання коштів.

Збільшення кредиторської заборгованості, навпаки, відображає тимчасове джерело коштів, оскільки підприємство користується ресурсами контрагентів без негайної оплати.

Для ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» ефективне управління цими потоками дає змогу підтримувати стабільну ліквідність, уникати дефіциту обігових коштів і забезпечувати безперервність фінансового циклу.

Таблиця 2.18

Відображення дебіторської та кредиторської заборгованості у Формі №5 “Примітки до фінансової звітності”

Розділ / стаття Приміток	Характеристика статті та відображення заборгованостей
І. Інформація про дебіторську заборгованість	У цьому розділі розкривається склад, структура, динаміка та умови погашення дебіторської заборгованості за видами.
1. Загальна сума дебіторської заборгованості	Вказується загальний обсяг дебіторської заборгованості на початок і кінець звітного періоду, з поділом на довгострокову та поточну.
2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Наводяться суми заборгованості покупців і замовників за реалізовану продукцію, виконані роботи, надані послуги. Розкриваються також терміни погашення (поточна, прострочена, сумнівна).
3. Векселі одержані	Відображається інформація про заборгованість покупців, забезпечену векселями; зазначаються суми, строки погашення та відсоткові ставки (якщо є).
4. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Включає переоплати за податками, зборами, іншими обов’язковими платежами, а також суми відшкодування ПДВ.
5. Дебіторська заборгованість за виданими авансами	Наводиться сума авансів, наданих постачальникам, підрядникам чи іншим контрагентам, з поділом за строками повернення.
6. Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	Подається інформація про заборгованість між структурними підрозділами або пов’язаними сторонами.
7. Інша поточна дебіторська заборгованість	Розкриваються суми, які не входять до попередніх статей – наприклад, позики працівникам, страхові відшкодування, нараховані дивіденди тощо.

Форма №5 є деталізацією до основних фінансових звітів і дає змогу користувачам отримати повну картину щодо структури, термінів погашення, забезпечення та динаміки дебіторської і кредиторської заборгованості. Саме у примітках розкриваються найважливіші пояснення – які борги є сумнівними, які списані, які підлягають реструктуризації. Це дозволяє оцінити реальний рівень ліквідності підприємства та ефективність управління зобов'язаннями.

2.3 Пріоритетні напрями удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами

Сучасна система бухгалтерського обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами потребує постійного вдосконалення, оскільки вона безпосередньо впливає на фінансову стабільність підприємства, достовірність звітності та ефективність управлінських рішень. Удосконалення цього напрямку обліку передбачає комплекс організаційних, методичних і технологічних змін, спрямованих на підвищення аналітичності, прозорості та оперативності інформації.

Одним із ключових напрямів є вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення обліку. Для цього необхідно забезпечити повноту й деталізацію даних щодо кожного контрагента, виду заборгованості та терміну її виникнення. Важливим завданням є створення інтегрованих інформаційних баз, які дозволяють відстежувати динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості у режимі реального часу. Використання сучасних програм автоматизації (наприклад, BAS ERP, SAP, Oracle NetSuite) дає змогу швидко отримувати дані про стан розрахунків, прогнозувати надходження коштів і контролювати строки погашення боргів.

Наступним важливим аспектом є удосконалення методики оцінки дебіторської заборгованості. Необхідно забезпечити об'єктивне визначення чистої реалізаційної вартості з урахуванням ймовірності неповернення боргів. Це передбачає впровадження сучасних підходів до розрахунку резерву сумнівних

боргів, що базуються на аналітичних методах оцінки кредитного ризику контрагентів, історії співпраці та галузевих тенденцій.

Також важливим напрямом є підвищення рівня контролю за розрахунковими операціями. Для цього необхідно розробити чітку систему внутрішнього моніторингу стану дебіторської та кредиторської заборгованості, що включає періодичний аналіз термінів прострочення, визначення причин затримок, оцінку ризику неповернення. Система внутрішнього контролю повинна передбачати не лише фіксацію фактів прострочення, а й розробку заходів для запобігання подальшому зростанню боргів.

Особливої уваги потребує гармонізація бухгалтерського і податкового обліку розрахунків. Часто між цими системами виникають розбіжності через відмінності у визнанні доходів і витрат, а також у порядку формування резервів. Тому доцільним є запровадження єдиних підходів до оцінки заборгованості, що узгоджують вимоги національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Ще одним напрямом удосконалення є забезпечення більшої прозорості та аналітичності фінансової звітності. У примітках до фінансових звітів необхідно наводити розгорнуту інформацію про структуру дебіторської та кредиторської заборгованості, терміни її погашення, наявність сумнівних або безнадійних боргів, а також заходи щодо їх стягнення. Це дозволить користувачам звітності (власникам, інвесторам, кредиторам) більш об'єктивно оцінювати фінансовий стан підприємства.

Важливо також удосконалити політику управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Слід формувати чіткі регламенти щодо умов розрахунків, системи знижок, авансів, штрафів і відсотків за прострочення платежів. Доцільно запровадити практику рейтингової оцінки контрагентів за рівнем платоспроможності, що дозволить зменшити ризики виникнення безнадійної заборгованості.

Технічний розвиток обліку також передбачає автоматизацію процесів звірки розрахунків між підприємствами. Застосування електронного документоо-

бігу, цифрових підписів і онлайн-платформ для взаєморозрахунків забезпечує швидкість, достовірність і надійність облікової інформації.

На рис. 2.5 подано узагальнену схему напрямів удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Таблиця 2.19

Основні напрями удосконалення обліку розрах. з дебіторами і кредиторами

Напрямок удосконалення	Сутність та очікуваний ефект
Підвищення аналітичності обліку	Забезпечення детальної інформації про кожного контрагента, оперативний контроль заборгованості
Автоматизація облікових операцій	Використання програмного забезпечення для обліку, скорочення ручної роботи, підвищення точності
Оцінка дебіторської заборгованості	Застосування сучасних методів розрахунку резерву сумнівних боргів, підвищення достовірності фінансових результатів
Внутрішній контроль і моніторинг	Систематичне відстеження термінів розрахунків, аналіз прострочень, управління ризиками
Узгодження з МСФЗ	Гармонізація підходів до оцінки заборгованості відповідно до міжнародних стандартів
Інформаційна прозорість	Надання повних приміток до звітності, що підвищує довіру інвесторів та партнерів
Цифровізація процесів	Використання електронного документообігу, автоматичної звірки та аналітичних панелей

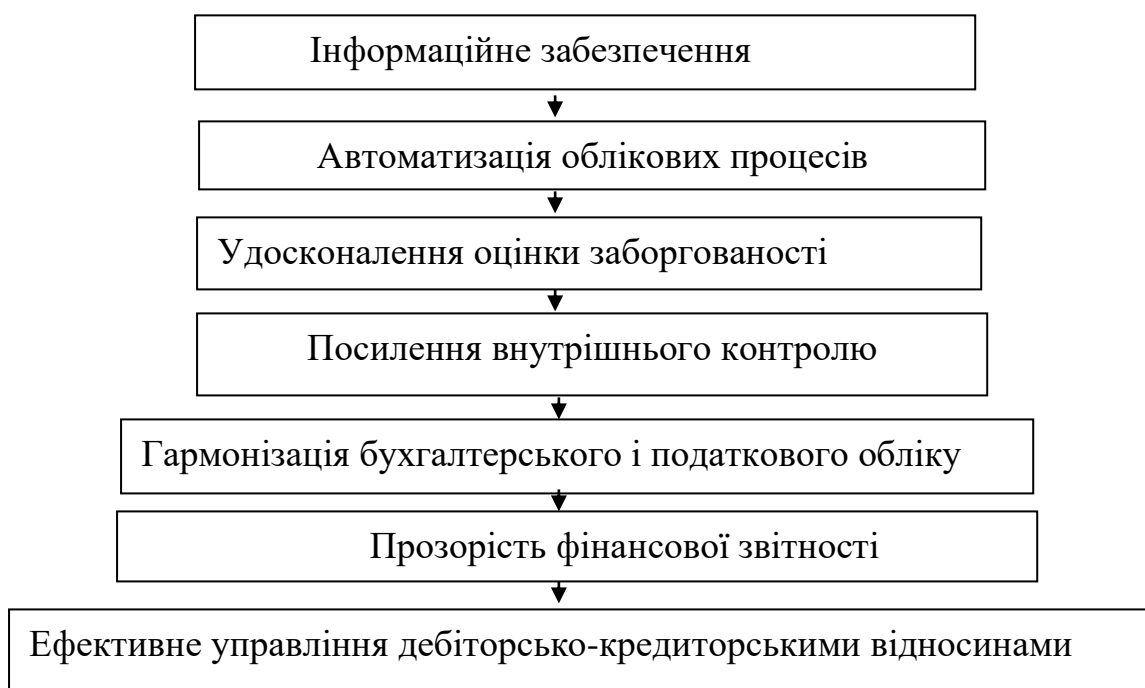

Рис. 2.5. Основні напрями удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Таким чином, удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами має на меті підвищення ефективності управління фінансовими потоками, забезпечення достовірності звітних показників та зміцнення фінансової дисципліни підприємства. Це стратегічний напрям розвитку бухгалтерського обліку, який поєднує сучасні технології, аналітичні підходи й управлінські рішення.

Висновки до розділу 2

1. За результатами аналізу фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022–2024 рр. можемо зробити наступні висновки, так дохід від реалізації за 2022–2024 рр. зріс у 24 рази, що свідчить про суттєве розширення ринку збуту та операційної діяльності. Аналогічна тенденція характерна для собівартості, яка збільшилась більш ніж у 23 рази. Попри це, валовий та чистий прибуток зростають випереджаючими темпами, що свідчить про підвищення ефективності операційної діяльності. Особливо значний приріст чистого прибутку (у 208 разів) указує на покращення маржинальності та оптимізацію витрат.

2. Практичні аспекти ведення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами є ключовими для забезпечення достовірності фінансової інформації та контролю за рухом коштів підприємства. Грамотне відображення заборгованостей у фінансовій звітності дозволяє своєчасно виявляти ризики неплатежів, підтримувати ліквідність і оптимізувати управління грошовими потоками. Узгоджене ведення аналітичного та синтетичного обліку, належне документальне підтвердження операцій і систематичний моніторинг стану розрахунків формують основу стабільності фінансового стану підприємства та його ділової надійності.

3. Удосконалення обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами є важливою умовою підвищення фінансової надійності підприємства. Ефективна система обліку забезпечує достовірність інформації, своєчасний контроль за розрахунками та зниження ризику неплатежів. Сучасні інформаційні технології, покращені методи оцінки заборгованості та прозорість звітності забезпечують повну й аналітично цінну інформацію для ефективного управління фінансами.

РОЗДІЛ 3.

АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ НА ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

3.1. Методичні прийоми аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами

Методичні прийоми аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами є важливим інструментарієм фінансового аналітика, який дає змогу глибоко оцінити ефективність управління розрахунковими операціями підприємства, його ліквідність, ділову активність і фінансову стабільність. Такий аналіз дозволяє виявити стан розрахунків на певну дату, а й зрозуміти тенденції, що формуються у динаміці, причини утворення заборгованості, її вплив на фінансові результати та оборотність капіталу.

Передусім, аналіз розрахунків з дебіторами і кредиторами базується на даних фінансової звітності підприємства – насамперед Балансу (Звіту про фінансовий стан) і Приміток до нього. Аналітик оцінює склад і структуру дебіторської та кредиторської заборгованості, визначає їх питому вагу у загальній сумі активів і пасивів, простежує зміни за кілька періодів, виявляючи збільшення чи зменшення обсягів заборгованості. Зростання дебіторської заборгованості може свідчити як про активізацію збутової діяльності, так і про послаблення контролю за платежами. Збільшення кредиторської заборгованості – про тимчасові труднощі з ліквідністю або про використання безкоштовних джерел фінансування діяльності.

Далі здійснюється оцінка співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю. Їх баланс має бути оптимальним: надмірна дебіторська заборгованість може свідчити про «заморожування» обігових коштів, тоді як надлишкова кредиторська – про ризик зниження платоспроможності або втрату довіри контрагентів. Особливо важливо визначити, яка частина заборгованості є простроченою або сумнівною до погашення. Для цього аналізуються терміни

утворення боргів, порівнюються дані аналітичного обліку, платіжних документів, договорів.

У процесі аналізу досліджується динаміка розрахункових операцій: як швидко підприємство стягує заборгованість з покупців і наскільки оперативно розраховується із власними постачальниками. На основі цього робляться висновки про якість управління дебіторською та кредиторською політикою, дисципліну розрахунків і ефективність контролю. Якщо терміни погашення дебіторської заборгованості зростають, це може свідчити про послаблення договірної роботи або недостатній моніторинг платіжної поведінки контрагентів.

Для зовнішніх користувачів фінансової звітності значне зростання дебіторської заборгованості часто слугує індикатором фінансової нестабільності підприємства. Для її комплексної оцінки використовується низка показників, розрахованих на основі даних фінансової звітності.

Основними показниками для аналізу дебіторської заборгованості є:

1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, цей показник відображає, скільки разів за період дебіторська заборгованість перетворювалася на кошти.

$$\text{Коб.дз} = \text{ЧД} / \text{СДз} \quad (3.1)$$

де:

Коб.дз – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (послуг);

СДз – середня величина дебіторської заборгованості за аналізований період.

Період погашення дебіторської заборгованості, показник демонструє, за скільки днів в середньому підприємство отримує оплату від своїх дебіторів.

$$\text{Пдз} = 360 / \text{Коб.дз} \quad (3.2)$$

де:

ППдз – період погашення дебіторської заборгованості (у днях);

Коб.дз – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Питома вага дебіторської заборгованості в поточних активах, визначає частку дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів.

$$\text{Чдз} = (\text{Дз} / \text{ОА}) \times 100\% \quad (3.3)$$

де:

Чдз – частка дебіторської заборгованості в поточних активах (%);

Дз – сума дебіторської заборгованості;

ОА – сума поточних активів.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості до чистого доходу, показує, який обсяг заборгованості припадає на одиницю отриманого виторгу.

$$\text{Кс} = \text{СДз} / \text{ЧД} \quad (3.4)$$

де:

Кс – коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та доходу;

СДз – середня величина дебіторської заборгованості;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції.

Частка безнадійної дебіторської заборгованості, оцінює ризик неповернення заборгованості шляхом визначення частки сумнівної або простроченої заборгованості в її загальному обсязі.

Склад і структура кредиторської заборгованості досліджуються аналогічно до дебіторської. Для неї також розраховуються показники оборотності, періоду погашення та співвідношення з доходом.

На завершальному етапі аналізу обов'язковим є порівняльна оцінка обох видів заборгованості, що дозволяє виявити дисбаланси у розрахунках з контрагентами та оцінити фінансову рівновагу підприємства.

Важливо також оцінювати структуру дебіторської і кредиторської заборгованості за видами: за товари, роботи, послуги; за податками; за оплатою праці; за розрахунками з пов'язаними сторонами тощо. Такий підхід дає змогу визначити, які саме напрями потребують коригування політики – комерційної, фінансової чи управлінської.

Окрему увагу слід приділити якісним аспектам – строкам утворення боргів, частоті прострочення, наявності безнадійних боргів, випадкам взаємозаліку, правомірності відстрочок платежів. Аналіз часто супроводжується дослідженням документів, що підтверджують дебіторську або кредиторську заборгованість, для з'ясування реальності та законності таких сум.

Результатом комплексного аналізу є оцінка платоспроможності підприємства, рівня його фінансової дисципліни та ступеня ризику, пов'язаного з неповерненням боргів. На основі цього формуються рекомендації щодо оптимізації кредитної політики, удосконалення системи контролю за розрахунками, застосування санкцій чи стимулів до контрагентів, а також раціонального використання тимчасово вільних коштів.

Отже, методичні прийоми аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами поєднують у собі кількісну оцінку, логічний і причинно-наслідковий аналіз, що дозволяє зробити глибокі висновки про ефективність управління оборотним капіталом і забезпечити стабільність фінансового стану підприємства.

3.2. Оцінка результатів аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами

Предметом аналізу в таблиці 3.1 є стан, динаміка та структурні зміни дебіторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за період 2022-2024 роки. Проведений аналіз свідчить про суттєві структурні зміни та динаміку в обсягах дебіторської заборгованості підприємства, які мають неоднозначну оцінку. Експонентне зростання загального обсягу: Загальна сума дебіторської заборгованості продемонструвала різкий стрибок у 2023 році з 547 тис. грн до 40 826 тис. грн (зростання на 40 279 тис. грн). Хоча в 2024 році спостерігається її скорочення до 23 502 тис. грн, цей показник все ще на два порядки перевищує рівень 2022 року.

Значна концентрація ризику, структура заборгованості вкрай несприятлива. Протягом усього періоду вона майже повністю сформована іншою поточною дебіторською заборгованістю, питома вага якої коливалася від 87% до

93%. Це вказує на високий ризик неповернення коштів, оскільки ця стаття зазвичай об'єднує різноманітні, часто неопераційні та сумнівні вимоги.

Зростання частки в оборотних активах, питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах різко зросла з низьких 13,1% у 2022 році до 52,1% у 2023 році, що свідчить про відволікання коштів з обороту та погіршення ліквідності. Незважаючи на певне покращення до 45% у 2024 році, цей рівень залишається критично високим, сигналізуючи про неефективну політику управління дебіторами.

З'явлення та зникнення операційної заборгованості: У 2023 році з'явилася значна сума (5 192 тис. грн) заборгованості за товари, роботи та послуги, що може бути пов'язано з активізацією господарської діяльності. Однак її повне погашення/списання до 2024 року потребує додаткового з'ясування причин.

Стан дебіторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» є напруженим. Хоча в 2024 році намітилася позитивна тенденція до скорочення її загального обсягу, абсолютні значення залишаються високими, а структура – вкрай ризикованою через домінування «іншої» заборгованості. Висока частка дебіторської заборгованості в оборотних активах обмежує ліквідність підприємства та свідчить про потребу в негайному впровадженні системи ефективного управління кредитними ризиками, включаючи інвентаризацію, створення резервів сумнівних боргів та жорсткіший контроль за строками непогашених вимог.

Ключовою характеристикою ефективності управління дебіторською заборгованістю є її оборотність. Відповідний коефіцієнт показує швидкість перетворення дебіторської заборгованості на кошти та розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до її середньорічного обсягу.

$$\text{Коб.дт.2022р.} = 19415 / ((777,7 + 547) / 2) = 28,9;$$

$$\text{Коб.дт.2023р.} = 361566 / ((547 + 40826) / 2) = 17,48;$$

$$\text{Коб.дт.2024р.} = 470876 / ((40826 + 23502) / 2) = 14,64.$$

Аналіз стану і структури дебіторської заборгованості на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 роки

Розрахунки з дебіторами	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відх. 2022-2024рр.			
							2023/2022		2024/2023	
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Сума, тис.грн.	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %
1. Довгострокова дебіторська заборгованість	–	–	–	–	–	–				
2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги	32	5,9%	5192	12,7%	–	–	5160	12,8%	-5192	30%
3. За виданими авансами	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
4. За розрах. з бюджетом	5	0,9%	–	–	–	–	-5	-0,03	–	–
5. З внутрішніх розрахунків	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6. Інша поточна дебіторська заборгованість	510	93,2%	35634	87,3%	23502	100%	35124	87,5%	-12132	70%
Разом дебіторська заборгованість	547	100%	40826	100%	23502	100%	40279	100%	-17324	100%
Оборотні активи	4192	–	78308	–	52265	–	74116		-25043	–
Питома вага дебіторської заборгованості в загальній сумі поточних активів (%)	13,1%	–	52,1%	–	45%	–	39%		-7,1	–

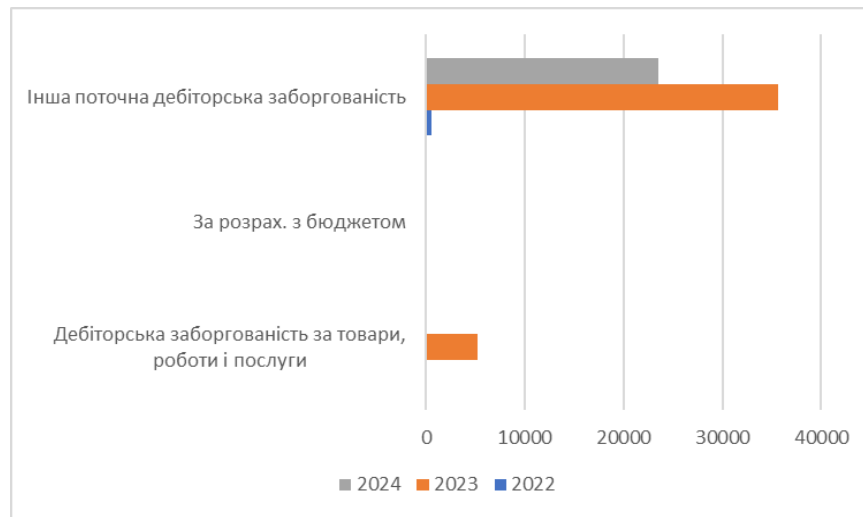

Рис.3.1 Динаміка дебіторської заборгованості на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 роки

У таблиці 3.2 проведено аналіз оборотності дебіторської заборгованості, який включає розрахунок трьох ключових показників: термін погашення дебіторської заборгованості; частку дебіторської заборгованості в загальних оборотних активах; співвідношення середньорічної дебіторської заборгованості до виручки. Аналіз цих показників дозволяє оцінити ефективність управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Таблиця 3.2

Аналіз оборотності дебіторської заборгованості на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022-2024 роки

Показники	2022р	2023р	2024р	Абс. відхилення	
				2023/ 2022	2024/ 2023
Коеф. оборотності дебіторської заборгованості	28,9	17,48	14,64	-11,42	-2,84
Строк погашення дебіторської заборгованості	12,45	20,59	24,6	8,14	4,01
Доля дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів	13,1%	52,1%	45%	0,39%	-0,071%
Відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації	0,03	0,06	0,07	0,03	0,01

Для розрахунку відношення середньої дебіторської заборгованості до виручки використовується формула 3.4.

$$\text{Дз. 2022р.} = ((777,7+547)/2) / 19415=0,03;$$

$$\text{Дз.2023р.} = ((547+40826)/2) / 361566=0,06;$$

$$\text{Дз.2024р.} = ((40826+23502)/2) / 470876=0,07.$$

Аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості свідчить про погіршення ефективності управління розрахунками з покупцями та замовниками у динаміці досліджуваного періоду.

По-перше, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості суттєво зменшився: з 28,9 обертів у 2022 р. до 14,64 у 2024 р. Це означає, що підприємство у 2024 році повертало кошти від дебіторів більш ніж удвічі повільніше, ніж у 2022 році. Таке зниження вказує на зростання обсягів непогашених боргів і уповільнення їх обороту, що негативно впливає на ліквідність.

По-друге, тривалість погашення дебіторської заборгованості збільшилася більш ніж удвічі – з 12,45 днів у 2022 р. до 24,6 днів у 2024 р. Зростання строку інкасації коштів підтверджує зниження платіжної дисципліни покупців і формує додаткове навантаження на оборотний капітал підприємства.

По-третє, частка дебіторської заборгованості у структурі поточних активів зростає з 13,1 % до 45 %, що свідчить про істотне «вимивання» ліквідних активів на користь боргів покупців. Хоча у 2024 р. показник дещо зменшився порівняно з 2023 р., рівень залишився критично високим і перевищує оптимальні нормативи. Це означає зростання ризику втрати фінансової гнучкості.

По-четверте, співвідношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки збільшилося вдвічі – з 0,03 до 0,07, що вказує на те, що все більша частина доходів підприємства не надходить у формі реальних грошових коштів, а перетворюється на борги покупців. Це створює дефіцит грошових ресурсів для поточного фінансування діяльності.

У сукупності ці тенденції свідчать про погіршення стану розрахунків з дебіторами, накопичення прострочених боргів та зниження оборотності капіталу.

Порівняльну характеристику дебіторської та кредиторської заборгованості за 2022 рік проведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованостей

ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022 році, тис.грн.

Показник	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			Дебіторська	Кредиторська
Заборгованість за товари, роботи, послуги	32	3762	–	3730
За розрахунки з бюджетом	5	46	–	41
За одержаними авансами	–	–	–	–
За розрахунками з оплати праці	–	13	–	13
За розрахунками зі страхування	–	3	–	3
Інші поточні зобов'язання	510	227	283	–
Усього	547	4051	283	3504

Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022 рік показує суттєву диспропорцію на користь кредиторської заборгованості. Загальний обсяг кредиторської заборгованості (4051 тис. грн) значно перевищує дебіторську (547 тис. грн), що формує негативний розрив у 3504 тис. грн.

Найбільший дисбаланс спостерігається за розрахунками з постачальниками за товари, роботи та послуги, де кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 3730 тис. грн. Подібна ситуація також характерна для розрахунків із бюджетом, оплати праці та страхування, де дебіторська частина є мінімальною або відсутня.

Позитивним винятком є стаття «Інші поточні зобов'язання», де дебіторська заборгованість (510 тис. грн) перевищує кредиторську (227 тис. грн), однак цей надлишок не компенсує загального фінансового дисбалансу.

Загалом результати аналізу за 2022 рік свідчать про домінування кредиторських зобов'язань, що може вказувати на напруженість у розрахунках, залежність від відстрочених платежів та потенційні ризики для ліквідності підприємства.

Рис. 3.2. Розподіл кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за джерелами її виникнення у 2022 році

У таблиці 3.4 проведено порівняльний аналіз заборгованостей за 2023 рік.

Таблиця 3.4.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2023 році

Показник	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			Дебіторська	Кредиторська
Заборгованість за товари, роботи, послуги	5192	57778	–	52586
За розрахунки з бюджетом	–	810	–	810
За одержаними авансами	–	–	–	–
За розрахунками з оплати праці	–	527	–	527
За розрахунками зі страхування	–	312	–	312
Інші види заборгованості	35634	13331	22304	–
Усього	40826	72758	22304	31932

Результати порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2023 рік свідчать про збереження значного дисбалансу між зобов'язаннями та вимогами підприємства. Загальний обсяг кредиторської заборгованості (72 758 тис. грн) суттєво перевищує дебіторську (40 826 тис. грн), що формує від'ємний розрив у 31 932 тис. грн.

Найбільше перевищення має місце за заборгованістю перед постачальниками – кредиторська частина перевищує дебіторську на 52 586 тис. грн, що вказує на значну залежність підприємства від комерційного кредиту та можливу відстрочку розрахунків. Аналогічно високим залишається тиск кредиторської заборгованості за статтями розрахунків із бюджетом, оплати праці та страхування, де дебіторська заборгованість відсутня. Позитивним моментом є наявність перевищення за статтею «Інші види заборгованості», де дебіторська частина більша на 22 304 тис. грн, однак цього недостатньо для вирівнювання загального фінансового навантаження.

Загалом структура заборгованостей у 2023 році підтверджує підвищення кредиторської залежності та формує ризики для платоспроможності підприємства, що потребує посилення контролю за розрахунками та оптимізації політики управління оборотним капіталом.

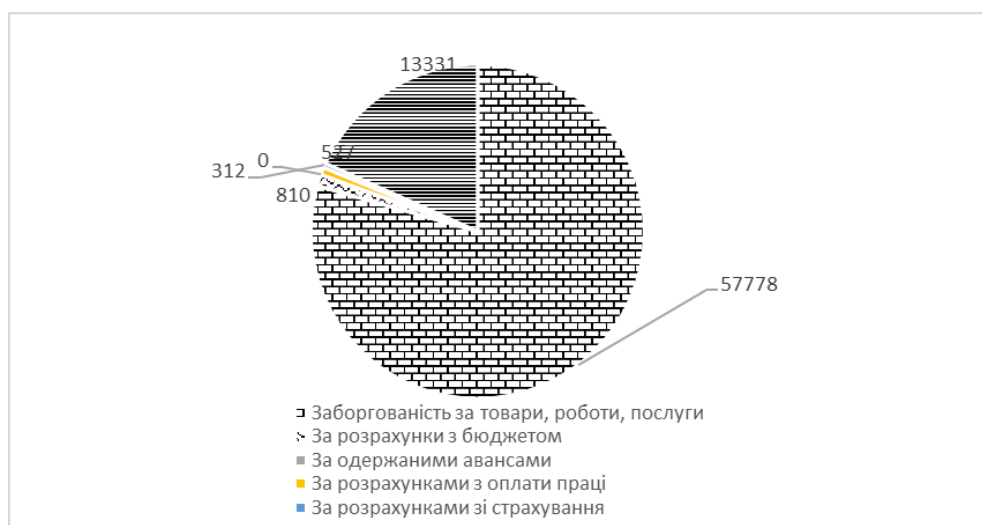

Рис. 3.3 Розподіл кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за джерелами її виникнення станом на 2023 рік (тис. грн)

У таблиці 3.5 представлено порівняння заборгованостей ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» станом на 2024 рік.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості
ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2024 році.

Показник	Дебіторська заборгованість	Кредиторська за боргованість	Перевищення заборгованості	
			Дебіторська	Кредиторська
Заборгованість за товари, роботи, послуги	–	32379		32379
За розрахунки з бюджетом	–	896	–	896
За розрахунками за виданими авансами	–	–	–	–
За розрахунками з оплати праці	–	465	–	465
За розрахунками зі страхування	–	444	–	444
Інші види заборгованості	23502	18078	5424	–
Усього	23502	52262	5424	28760

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2024 рік демонструє суттєву нерівномірність у структурі розрахунків підприємства. Загальний обсяг кредиторської заборгованості (52 262 тис. грн) суттєво перевищує суму дебіторської (23 502 тис. грн), що формує негативний розрив у 28 760 тис. грн. Це свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування у формі відстрочених платежів.

Основний тягар кредиторської заборгованості припадає на розрахунки за товари, роботи та послуги, де дебіторська заборгованість відсутня, а обсяг зобов'язань сягає 32 379 тис. грн. Аналогічно, підприємство має виключно кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом, оплатою праці та страхуванням, що свідчить про накопичення короткострокових фінансових зобов'язань без відповідного зростання вимог до контрагентів.

Позитивною тенденцією є лише перевищення дебіторської заборгованості за статтею «Інші види заборгованості» (5 424 тис. грн), однак цього недостатньо для забезпечення фінансової збалансованості.

У цілому результати аналізу вказують на значне домінування кредиторської заборгованості над дебіторською, що підвищує ризики ліквідності та потребує посилення контролю за виконанням зобов'язань, оптимізації розрахункової політики та активізації роботи щодо скорочення боргового навантаження.

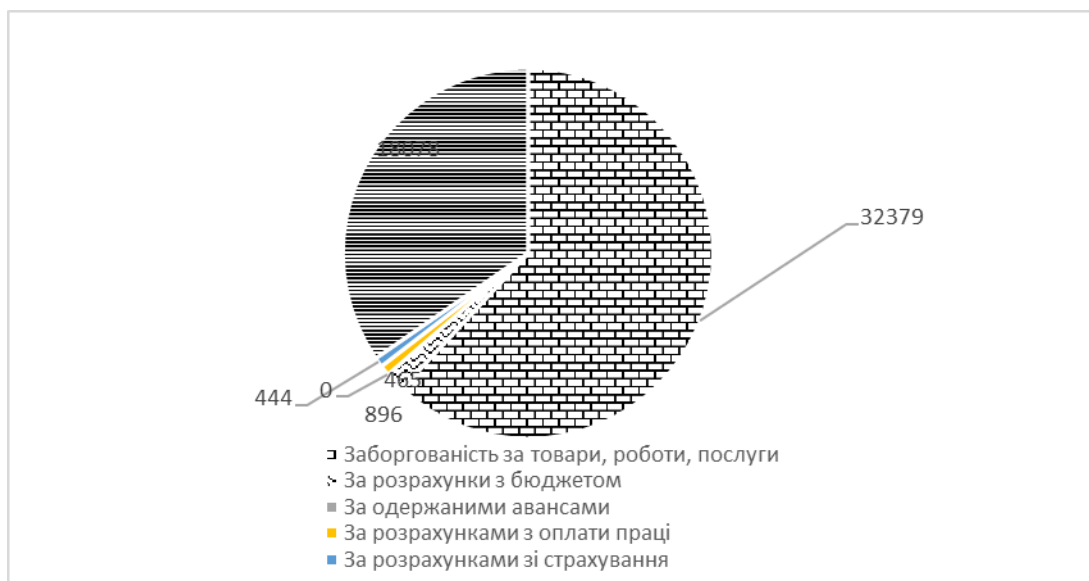

Рис. 3.4. Розподіл кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за джерелами її виникнення станом на 2024 рік (тис. грн)

Порівняння даних за трирічний період свідчить про стійку тенденцію істотного домінування кредиторської заборгованості над дебіторською, що формує значний розрив у розрахунках та підвищує фінансові ризики підприємства.

Загалом, результати аналізу демонструють такі ключові тенденції: підприємство систематично фінансує свою діяльність за рахунок відстрочених платежів постачальникам; дебіторська заборгованість зростала у 2023 році, але не компенсувала збільшення кредиторської; у 2024 році відбулося скорочення як дебіторської, так і кредиторської заборгованості, однак дисбаланс у структурі розрахунків зберігся; надмірний обсяг кредиторської заборгованості може негативно впливати на ліквідність, фінансову стійкість і переговорні позиції підприємства. Отже, підприємству необхідно посилити контроль за розрахунками з контрагентами, оптимізувати кредитну політику, активізувати роботу зі стягнення дебіторської заборгованості та зменшення залежності від короткострокових зобов'язань. Проаналізуємо динаміку та структуру кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за період 2022-2024 рр. за даними таблиці 3.6.

Аналіз динаміки структури кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022-2024 рр.

Розрахунки з кредиторами	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення			
							2023/2024		2024/2023	
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %
Заборгованість за товари, роботи, послуги	3762	92,87	57778	79,41	32379	61,96	54016	78,62	-25399	123,92
За розрахунки з бюджетом	46	1,14	810	1,11	896	1,71	764	1,11	86	-0,42
у тому числі з податку на прибуток	11	0,27	206	0,28	–	–	195	0,28	–	–
за розрахунками зі страхування	3	0,07	312	0,43	444	0,85	309	0,45	132	-0,64
За розрахунками з оплати праці	13	0,32	527	0,72	465	0,89	514	0,75	-62	0,30
за одержаними авансами	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Інші поточні зобов'язання	227	5,60	13331	18,32	18078	34,59	13104	19,07	4747	-23,16
Усього	4051	100	72758	100	52262	100	68707	100	-20496	100

Аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості підприємства за 2022–2024 роки свідчить про значні коливання обсягів зобов'язань та суттєві зміни у їх структурі, що відображає як зміну масштабів діяльності, так і трансформацію фінансових взаємовідносин із контрагентами.

У 2022 році загальна сума кредиторської заборгованості була відносно невеликою – 4 051 тис. грн, а її структура була зосереджена переважно у заборгованості за товари, роботи і послуги (92,87%). Інші статті займали незначну частку.

2023 рік характеризується різким зростанням кредиторської заборгованості до 72 758 тис. грн, що в 18 разів перевищує рівень 2022 року. Такий стрибок пов'язаний головним чином зі збільшенням зобов'язань перед постачальниками (до 57 778 тис. грн), а також суттєвим нарощенням інших поточних зобов'язань (13 331 тис. грн). Незважаючи на зростання абсолютних величин, питома вага заборгованості за товари й послуги дещо зменшилася, що свідчить про появу нових домінуючих статей у структурі зобов'язань.

У 2024 році відбулося скорочення загального обсягу кредиторської заборгованості до 52 262 тис. грн, що на 20 496 тис. грн менше, ніж у попередньому році. Найбільше зменшення спостерігалось в заборгованості перед постачальниками (на 25 399 тис. грн). Водночас частка інших поточних зобов'язань суттєво зросла – до 34,59%, що є ознакою зміни структури фінансових розрахунків та переорієнтації підприємства на інші види короткострокових зобов'язань.

Загалом структура кредиторської заборгованості за три роки демонструє такі тенденції:

Різке зростання зобов'язань у 2023 році, що могло бути пов'язане зі збільшенням обсягів операційної діяльності, залученням відстрочених платежів або уповільненням власних розрахунків підприємства.

Скорочення кредиторської заборгованості у 2024 році, однак її рівень залишається в рази вищим, ніж у 2022 році, що свідчить про збереження високої залежності підприємства від короткострокового фінансування.

Зміна структури зобов'язань: частка за товари і послуги поступово знижується (із 92,87% у 2022 р. до 61,96% у 2024 р.), тоді як інші поточні зобов'язання набувають дедалі більшої ваги.

Зростання сум за розрахунками зі страхування та оплати праці, що може вказувати на відтермінування соціальних платежів і накопичення зобов'язань перед персоналом та фондами.

Отже, у 2022–2024 роках підприємство проходило фазу значного накопичення кредиторської заборгованості з подальшим частковим її скороченням, але структура зобов'язань залишалася нерівномірною та такою, що збільшує фінансове навантаження. Це потребує посилення платіжної дисципліни, оптимізації оборотного капіталу та впровадження більш ефективної політики управління кредиторською заборгованістю.

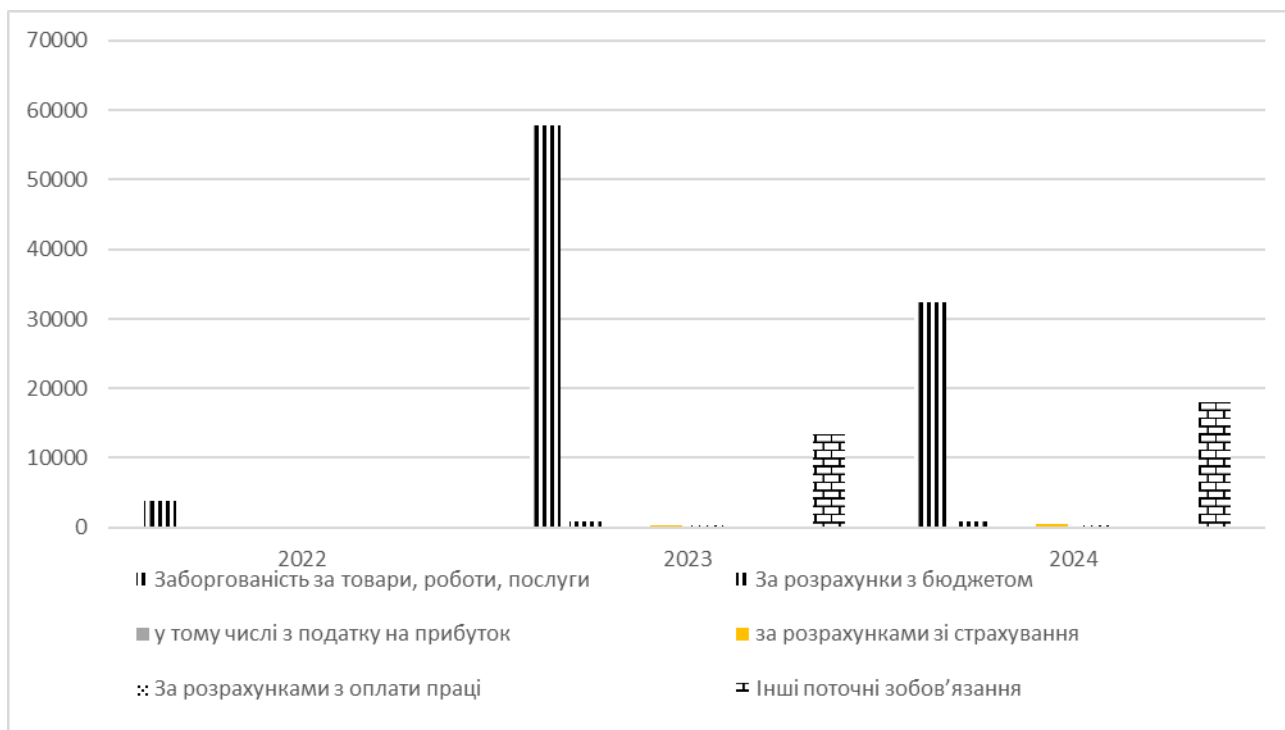

Рис. 3.5. Динаміка кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за досліджуваний період (тис. грн).

У таблиці 3.7 наведено результати розрахунку усередненого терміну користування кредиторською заборгованістю (Тк.з.), який визначається за формулою 3.5.

$$T_{\text{к.з.}} = \frac{\text{Середні залишки кредиторської заборгованості} \times \text{Дні звітного періоду}}{\text{Сума погашеної кредиторської заборгованості за рік}} \quad (3.5).$$

Аналіз часу користування кредиторською заборгованістю
ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2022р.	2023р.	2024р.	2023/ 2022р.	2024/ 2023р.
Середні залишки кредиторської заборгованості, тис. грн.	3654,7	38152	62665	+34497,3	24513
Сума погашеної кредиторської заборгованості, тис. грн.	16289,6	266841	410615	+250551,4	143774
Кількість днів у періоді	360	360	360	–	–
Тривалість використання кредиторської заборгованості, дні	77,6	46,8	57,7	-30,8	+11

За результатами проведеного аналізу часу користування кредиторською заборгованістю ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» можна зробити такі висновки:

1. Різке прискорення оборотності в 2023 році: порівняно з 2022 роком, тривалість використання кредиторської заборгованості скоротилася на 30,8 днів (з 77,6 до 46,8 днів). Це свідчить про значно швидшу розплату з постачальниками, що може бути ознакою покращення фінансової ліквідності компанії, отримання більш вигідних умов оплати або більш ефективного управління кредиторською заборгованістю.

2. Уповільнення оборотності в 2024 році: у 2024 році спостерігається зворотна тенденція – період погашення заборгованості збільшився на 11 днів (до 57,7 днів). Хоча позитивним моментом є те, що цей показник не повернувся на високий рівень 2022 року, його зростання може вказувати на:

- ускладнення з фінансовою ліквідністю.
- свідоме використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування.
- отримання від постачальників більш довгих відстрочок платежу.

3. Експоненційне зростання обсягів: важливо враховувати, що аналіз відбувається на тлі стрімкого збільшення як середніх залишків кредиторської заборгованості, так і суми її погашення. Це свідчить про значне масштабування бізнесу та обсягів закупівель. Умовно кажучи, компанія працює з набагато більшими сумами, але управляє ними ефективніше, ніж у 2022 році.

На основі формули 3.6 проаналізуємо співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованостями.

$$K = \frac{\text{Сума дебіторської заборгованості на звітну дату}}{\text{Сума кредиторської заборгованості на звітну дату}} \quad (3.6).$$

Таблиця 3.8 відображає динаміку та співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей.

Таблиця 3.8

Аналіз співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості

ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

Показники	Роки			Відхилення (+,-)	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023
Сума дебіторської заборгованості на кінець періоду, тис. грн.	547	40826	23502	40279	-17324
Сума кредиторської заборгованості на кінець періоду, тис. грн.	4051	72758	52262	68707	-20496
Тривалість погашення дебіторської заборгованості, дні	12,45	20,59	24,6	8,14	4,01
Тривалість використання кредиторської заборгованості, дні	77,6	46,8	57,7	-30,8	10,9
Припадає дебіторської заборгованості на гривню кредиторської заборгованості, грн.	0,13	0,56	0,45	0,43	-0,11
Співвідношення періоду погашення дебіторської і кредиторської заборгованості	0,16	0,44	0,43	0,28	-0,01

На рис. 3.6 наведено порівняння розмірів дебіторської та кредиторської заборгованостей.

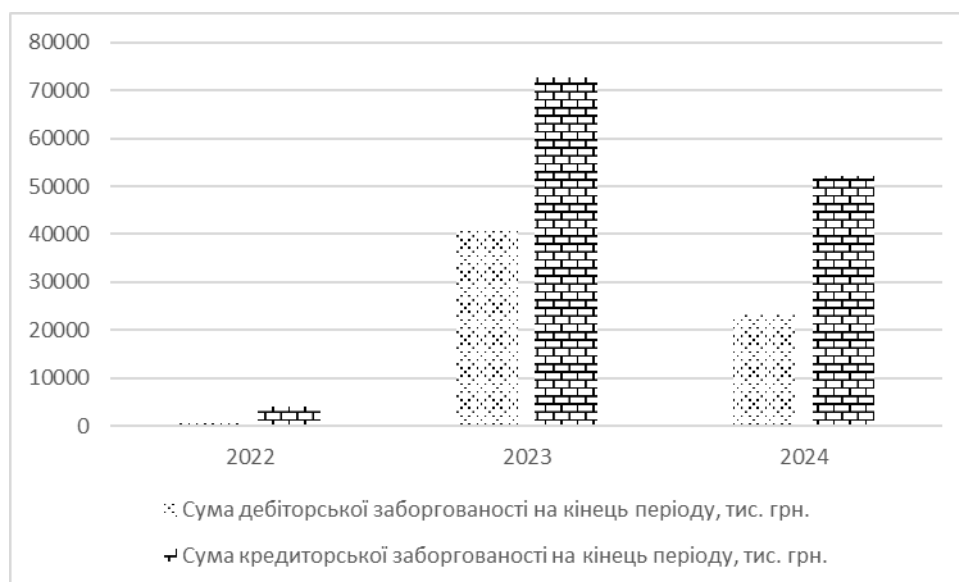

Рис. 3.6. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022–2024 рр.

Проведений аналіз свідчить про суттєві зміни в динаміці обсягів та структури взаєморозрахунків підприємства з контрагентами упродовж трирічного періоду. Найбільш помітною тенденцією є значне зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей у 2023 р., що вказує на активне розширення операційної діяльності та інтенсивне використання комерційного кредиту. Проте у 2024 р. відбулося помітне скорочення обох видів заборгованостей, що може сигналізувати про оптимізацію розрахункової дисципліни та стабілізацію операційних процесів.

Темпи зростання дебіторської заборгованості у 2023 р. випереджали кредиторську: дебіторка збільшилася на 40 279 тис. грн., тоді як кредиторка – на 68 707 тис. грн. У 2024 р. в обох показниках спостерігалось зменшення, проте кредиторська заборгованість скоротилася суттєвіше (–20 496 тис. грн.), ніж дебіторська (–17 324 тис. грн.). Це вказує на поступове вирівнювання балансу між зобов'язаннями підприємства і вимогами до контрагентів, хоча кредиторська заборгованість все ще суттєво домінує.

Період погашення дебіторської заборгованості зростав протягом усього періоду: з 12,45 днів у 2022 р. до 24,6 днів у 2024 р. Така тенденція може свід-

чити про погіршення платіжної дисципліни покупців або збільшення обсягів реалізації з відстрочкою платежу. Водночас тривалість використання кредиторської заборгованості характеризується коливаннями: різке скорочення у 2023 р. (до 46,8 днів), а у 2024 р. – знову зростання майже до 58 днів. Це свідчить, що підприємство в змозі певною мірою продовжувати строк користування коштами постачальників, покращуючи короткострокову ліквідність.

Показник «дебіторська заборгованість на 1 грн кредиторської» упродовж періоду залишається меншим за 1, що означає домінування кредиторських зобов'язань над вимогами до покупців. При цьому у 2023 р. цей показник зріс до 0,56, але у 2024 р. дещо знизився до 0,45, що свідчить про певне скорочення залежності від відстрочених платежів покупців у структурі оборотного капіталу.

Співвідношення періодів погашення дебіторської і кредиторської заборгованості у 2024 р. становить 0,43, що означає, що підприємство погашає свої борги швидше, ніж отримує оплату від покупців. Така ситуація вимагає посилення контролю за стягненням дебіторської заборгованості та обережного планування грошових потоків для уникнення касових розривів.

У цілому підприємство демонструє залежність від кредиторської заборгованості як джерела фінансування, одночасно стикаючись із повільнішим обігом дебіторських коштів. Для підвищення фінансової стійкості необхідно активізувати роботу з дебіторами, встановлювати чіткі умови платежів, застосовувати методи прискорення інкасації заборгованості та оптимізувати політику взаєморозрахунків із постачальниками.

3.3. Напрями оптимізації аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД»

Діяльність ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» – сучасного багатoproфільного підприємства, що поєднує у собі виробничу, торговельну та сервісну діяльність, – безпосередньо залежить від ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. У структурі господарських процесів компанії вагоме

місце займають операції з постачальниками продуктів харчування, напоїв, пакувальних матеріалів, орендодавцями, а також клієнтами ресторанних і торговельних підрозділів. Саме тому системний аналіз стану розрахунків з контрагентами є ключовим інструментом забезпечення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства.

Першим напрямом оптимізації аналізу є проведення горизонтального аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості. Він дає змогу оцінити динаміку змін окремих статей звітності у часі, виявити тенденції до зростання або зниження боргових зобов'язань. Метою є визначення, як зміни у розрахунках впливають на фінансову стійкість і ліквідність підприємства.

Для зручності сприйняття результати аналізу відображаються у відносних величинах (відсотках) до базового року, що дозволяє оцінити темпи приросту дебіторської та кредиторської заборгованості в динаміці 2022–2024 рр. На ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» цей вид аналізу допомагає керівництву виявити, наскільки ефективно компанія управляє своїми розрахунками, чи не накопичуються прострочені борги, а також чи узгоджуються терміни платежів з обсягами надходжень від реалізації продукції. Другим напрямом є вертикальний (структурний) аналіз, який дозволяє визначити співвідношення між окремими складовими дебіторської та кредиторської заборгованості. На практиці це означає аналіз питомих ваг боргів за кожним контрагентом, групою клієнтів або видами операцій.

У межах діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» доцільно:

- визначати частку заборгованості за постачальниками сировини та продуктів харчування;
- аналізувати заборгованість клієнтів торговельного та ресторанного напрямів;
- оцінювати борги за орендними, транспортними та консалтинговими угодами.

Виявлення концентрації боргу по одному контрагенту свідчить про ризик залежності підприємства від окремих партнерів. Для зниження ризику втрат не-

обхідно забезпечити диверсифікацію дебіторів, формуючи збалансовану клієнтську базу. У процесі аналізу визначається термін виникнення і ліквідації заборгованості. Для ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» доцільно розподіляти дебіторську заборгованість за строками її погашення:

- до 30 днів – поточна, нормально обертається;
- 30–60 днів – контрольована;
- понад 90 днів – прострочена.

Подібна градація дозволяє вчасно виявляти проблемні борги, оцінювати ризики неповернення та приймати рішення щодо претензійно-позовної роботи або продажу боргу через факторинг. У разі виявлення клієнтів або постачальників із тривалими простроченнями (понад 3 місяці) проводиться додаткове дослідження: перевіряється фінансовий стан боржника, його ділова репутація, можливість реструктуризації боргу чи ініціювання процедури стягнення.

Важливим напрямом є оцінка ймовірності погашення дебіторської заборгованості, що дозволяє сформувати резерв сумнівних боргів і зменшити ризики знецінення активів.

Особливу увагу слід приділяти співвідношенню між дебіторською і кредиторською заборгованістю. Якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, це означає вилучення оборотних коштів з господарського обороту, що може викликати нестачу ліквідності. Якщо кредиторська заборгованість переважає, підприємство використовує залучені ресурси, але існує ризик накопичення боргів і втрати ділової репутації.

Для оптимізації цього співвідношення ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» доцільно координувати терміни отримання коштів від покупців і виплат постачальникам, забезпечуючи синхронізацію грошових потоків.

З метою прискорення надходження коштів за дебіторською заборгованістю компанія може:

- запроваджувати систему знижок за дострокову оплату;
- застосовувати механізм передоплати при поставках продукції;

- укладати договори факторингу або форфейтингу, передаючи права вимоги банківським установам;

- використовувати електронні системи контролю за розрахунками для швидкого відстеження термінів платежів.

З іншого боку, для управління кредиторською заборгованістю слід прагнути до максимально ефективного використання відстрочок платежів, не допускаючи порушення договірних строків.

Для підвищення результативності роботи доцільно:

- створити або визначити відповідального працівника з моніторингу розрахунків із дебіторами та кредиторами;

- впровадити автоматизовану систему управлінського обліку (наприклад, BAS ERP), що дозволяє формувати аналітичні звіти у реальному часі;

- систематично оновлювати таблиці аналітичних показників, зокрема:

- частку дебіторської і кредиторської заборгованості у валюті балансу;

- тривалість обороту дебіторської заборгованості;

- частку простроченої заборгованості;

- співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;

- вплив боргів на ліквідність балансу (на основі таблиць груп активів і пасивів).

Оптимізація аналізу розрахунків з дебіторами і кредиторами на ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» передбачає:

- удосконалення системи контролю за строками погашення боргів;

- підвищення рівня прогнозування грошових потоків;

- забезпечення балансу між термінами отримання та сплати коштів;

- мінімізацію частки простроченої дебіторської заборгованості;

- підтримання оптимальної структури кредиторської заборгованості;

- підвищення платоспроможності та фінансової гнучкості підприємства.

Висновки до розділу 3

1. Проведений аналіз свідчить про суттєві зміни в динаміці обсягів та структури взаєморозрахунків підприємства з контрагентами упродовж трирічного періоду. Найбільш помітною тенденцією є значне зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей у 2023 р., що вказує на активне розширення операційної діяльності та інтенсивне використання комерційного кредиту. Проте у 2024 р. відбулося помітне скорочення обох видів заборгованостей, що може сигналізувати про оптимізацію розрахункової дисципліни та стабілізацію операційних процесів.
2. У 2022–2024 роках підприємство проходило фазу значного накопичення кредиторської заборгованості з подальшим частковим її скороченням, але структура зобов'язань залишалася нерівномірною та такою, що збільшує фінансове навантаження. Це потребує посилення платіжної дисципліни, оптимізації оборотного капіталу та впровадження більш ефективної політики управління кредиторською заборгованістю.
3. У цілому підприємство демонструє залежність від кредиторської заборгованості як джерела фінансування, одночасно стикаючись із повільнішим обігом дебіторських коштів. Для підвищення фінансової стійкості необхідно активізувати роботу з дебіторами, встановлювати чіткі умови платежів, застосовувати методи прискорення інкасації заборгованості та оптимізувати політику взаєморозрахунків із постачальниками.
4. Запропоновані напрями оптимізації аналізу розрахунків формують комплексну систему управління заборгованостями. Впровадження горизонтального та вертикального аналізу, класифікації дебіторів за термінами, контролю за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, а також використання фінансових інструментів (знижки, факторинг) дозволить компанії досягти ключових цілей. Зокрема, це забезпечить синхронізацію грошових потоків, мінімізує ризики неповернення боргів, підвищить ліквідність і в цілому посилить фінансову стабільність підприємства.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Вивчення літературних джерел і нормативно-правових актів показало наявність значних розбіжностей у визначеннях понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». Узагальнивши різні підходи, ми пропонуємо власне трактування: дебіторська заборгованість – це сума грошових коштів, що належать ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» від покупців або замовників за поставлену продукцію чи надані послуги; кредиторська заборгованість – це сума зобов'язань підприємства перед іншими суб'єктами господарювання, яка виникла в результаті здійснених господарських операцій і підлягає погашенню у встановлені терміни.

У ході аналізу чинного законодавства встановлено, що окремі нормативно-правові акти містять суперечності у трактуванні сутності дебіторської та кредиторської заборгованостей. Водночас потребує уточнення П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», де доцільно чітко розмежувати поняття довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованості, оскільки вони обліковуються на різних рахунках бухгалтерського обліку. Це сприятиме підвищенню точності фінансової звітності та забезпечить єдність методологічних підходів до обліку заборгованостей на підприємствах України.

За результатами аналізу фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» за 2022–2024 рр. можемо зробити наступні висновки, так дохід від реалізації за 2022–2024 рр. зріс у 24 рази, що свідчить про суттєве розширення ринку збуту та операційної діяльності. Аналогічна тенденція характерна для собівартості, яка збільшилась більш ніж у 23 рази. Попри це, валовий та чистий прибуток зростають випереджаючими темпами, що свідчить про підвищення ефективності операційної діяльності. Особливо значний приріст чистого прибутку (у 208 разів) указує на покращення маржинальності та оптимізацію витрат.

Рентабельність реалізованої продукції зросла з 0,2 % до 1,72 %, що свідчить про підвищення фінансового результату на одиницю реалізації, однак рівень рентабельності все ще залишається низьким.

Середньооблікова чисельність у 2024 р. зменшилась з 59 до 55 осіб. Водночас фонд оплати праці зріс на 5012 %, а середня заробітна плата на одного працівника – на 82 %. Це вказує на зростання оплати праці та можливе підвищення якості кадрового потенціалу, проте продуктивність праці в 2024 р. зменшилась порівняно з 2022 р. на 11,8 %, що свідчить про зниження ефективності працівників або значні структурні зміни у видах діяльності підприємства.

Суттєве збільшення середньорічної вартості основних засобів (у 16 разів) відображає оновлення та масштабування матеріально-технічної бази. Проте фондівіддача та фондоозброєність демонструють нестабільні коливання, що свідчить про неповне завантаження нових потужностей та необхідність підвищення ефективності їх використання.

Оборотні активи зросли у 17 разів, що логічно відповідає збільшенню обсягів діяльності. Коефіцієнт їх оборотності покращився, проте у 2024 р. дещо знизився порівняно з 2023 р., що свідчить про уповільнення обігу ресурсів. Це підтверджує і збільшення тривалості обороту з 41 до 50 днів.

Управління дебіторською заборгованістю погіршилося: її оборотність зменшилась з 28,9 до 14,64 оборотів, що може призводити до дефіциту обігових коштів. Водночас оборотність кредиторської заборгованості покращилась, що свідчить про зростання залежності від постачальників, але також про використання більш гнучких умов оплати.

Найбільш проблемною частиною фінансового стану є власний капітал, який у 2024 р. став від'ємним (–7053 тис. грн). Це спричинило зниження коефіцієнтів автономії та фінансової стійкості до від'ємних значень. Така ситуація свідчить про:

- критичний рівень фінансової залежності від зовнішніх джерел,
- ризик втрати платоспроможності,

- можливу реструктуризацію зобов'язань або покриття збитків минулих періодів.

Коефіцієнт поточної ліквідності знизився з 1,14 у 2023 р. до 0,95 у 2024 р., що нижче нормативу 1,0. Це свідчить про неможливість підприємства повністю покрити поточні зобов'язання оборотними активами, тобто зростання ризику неплатоспроможності.

ТОВ «ФУТУРО ТРЕЙД» у 2022–2024 рр. демонструє високі темпи розвитку, суттєве збільшення обсягів реалізації, зростання прибутковості та оновлення матеріально-технічної бази. Позитивні зміни спостерігаються у формуванні фінансового результату, підвищенні заробітної плати та оптимізації операційних витрат.

Водночас фінансовий стан підприємства ускладнений низкою критичних ризиків:

- від'ємний власний капітал,
- посилення фінансової залежності від кредиторів,
- погіршення ліквідності,
- значне збільшення дебіторської заборгованості,
- уповільнення оборотності активів,
- нестабільність використання основних засобів.

Для стабілізації діяльності підприємству необхідно:

- зміцнити власний капітал,
- оптимізувати структуру зобов'язань,
- посилити контроль за дебіторською заборгованістю,
- підвищити ефективність використання виробничих ресурсів,
- забезпечити достатній рівень ліквідності для підтримки платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Господарський кодекс України : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій : Інструкція із застосування № 291 від 30.11.1999 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>
6. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 № 148. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>
7. НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ МФУ від 07.02.2013 № 73. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
9. П(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість” : наказ МФУ від 08.10.1999 № 237. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
10. П(С)БО 11 “Зобов'язання” : наказ МФУ від 31.01.2000 № 20. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
11. П(С)БО 15 “Доходи” : наказ МФУ від 29.11.1999 № 290. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

12. П(С)БО 16 “Витрати”: наказ МФУ від 31.12.1999 № 318. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
13. П(С)БО 14 “Оренда” : наказ МФУ від 28.07.2000 № 181. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text>
14. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15>
15. Акімова Н. С., Говоруха О. О., Кирильєва Л. О., Євлаш Т. О. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.] – Харків : ХДУХТ, 2019. – 182 с.
16. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : [підруч.] – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 480 с.
17. Бухгалтерський облік 1. Практичні рішення : конспект лекцій в схемах і таблицях. – Київ : ТОВ «Видавництво “Консультант”», 2017. – 66 с.
18. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.]. – Київ : Центр навчальної і практичної літератури, 2019. – 520 с.
19. Голуб Н. О., Кучеркова С. О. Бухгалтерський облік : курс лекцій. – Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. – 208 с.
20. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік 1 : [підруч.]. – Вінниця : ФОП Кушнір Ю. В., 2020. – 496 с.
21. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. та ін. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.]. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 388 с.
22. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : [підруч.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 460 с.
23. Лень В., Гливенко В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика : [навч. посіб.]. – Київ : Центр навчальної літератури, 2018. – 608 с.
24. Лисиченко О. О., Атамас П. Й., Атамас О. П. Фінансовий облік : [навч. посіб.]. – Київ : Центр навчальної і практичної літератури, 2019. – 356 с.
25. Лишиленко О. Бухгалтерський облік : [підруч.]. – 3-є вид. – Київ : Центр навчальної літератури, 2020. – 630 с.

26. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях : [навч. посіб.]. – 2-ге вид. – Київ : Алерта, 2024. – 217 с.
27. Осмятченко В. О., Тесленко Т. І., Герасименко О. М., Титенко Л. В., Скоробагач А. Є., Вавілов В. В. Бухгалтерський облік. – Київ : Простобук, 2017. – 552 с.
28. Плиса В. Й., Плиса З. П. Бухгалтерський облік : [підруч.] – 2-ге вид., випр. і доп. – Львів : ННВК “АТБ”, 2020. – 440 с.
29. Романів Є. М., Приймак С. В., Шот А. П., Гончарук С. М. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : [навч. посіб.]. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 772 с.
30. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік : [навч. посіб.]. – Київ : Політехніка, 2017. – 248 с. – URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/20080>
31. Ткаченко Н. Теорія бухгалтерського обліку : [підруч.]. – Київ : Алерта, 2020. – 192 с.
32. Фоміна О. В., Король С. Я., Шаповалова А. П. та ін. Бухгалтерський облік : [підруч.] / за заг. ред. О. В. Фоміної. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2024. – 224 с.
33. Шаповалова А. П., Августова О. О. Бухгалтерський облік : опорний конспект лекцій. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 90 с. – URL: <http://ldn.knute.edu.ua>

ДОДАТКИ